

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Bakalářská práce

2016

Michaela Potužníková

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra veřejné a sociální politiky

Michaela Potužníková

**Komparace pěstounské/profesionální péče
na přechodnou dobu v České republice
a na Slovensku**

Bakalářská práce

Praha 2016

Autor práce: **Michaela Potužníková**

Vedoucí práce: **Mgr. Miriam Kotrusová, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2016**

Bibliografický záznam

POTUŽNÍKOVÁ, Michaela. *Komparace pěstounské/profesionální péče na přechodnou dobu v České republice a na Slovensku*. Praha, 2016. 63 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Miriam Kotrusová, Ph.D.

Abstrakt

Náhradní rodinná péče představuje velmi důležitou součást rodinné politiky, která poskytuje dítěti možnost vyrůstat v rodině, kde jsou naplňovány jeho potřeby. Jedním z typů náhradní rodinné péče je péče na přechodnou dobu, kterou se zabývá tato bakalářská práce. V práci jsou popsány institucionální podmínky systémů péče na přechodnou dobu v České republice a na Slovensku a následně jsou tyto systémy komparovány. V České republice se institut přechodné péče nazývá pěstounská péče na přechodnou dobu, na Slovensku je institut pojmenován profesionální rodiny. Význam obou institutů spočívá v naplnění individuálních potřeb dítěte, prostřednictvím celodenní péče náhradních rodičů. Důležitá je také výchova dítěte v rodinném prostředí, kde se jedinec učí vytvářet vazby. Cílem bakalářské práce je porovnat systémy přechodné pěstounské péče v České republice a na Slovensku a odhalit faktory, které způsobují podobnosti a odlišnosti. Hlavním analytickým přístupem v práci je srovnávací metoda. Analyzovány jsou převážně veřejněpolitické dokumenty a jiná sekundární data.

Abstract

The substitute family care is a very important part of family policy, which gives the child the opportunity to grow up in a family where its needs are met. One of the types of the substitute care is the temporary foster care which is the aim of this bachelor thesis. The thesis describes the institutional conditions of family care systems for a temporary period in the Czech and Slovak Republics, consequently the systems are

compared. In the Czech Republic, the institute is called the foster care for a temporary period, in Slovakia, the institute is called the professional families. The significance of both institutes is to meet the individual needs of the child through daylong care of foster parents. Also, raising the child in a family environment is important, individual learns to create ties there. The aim of the thesis is to compare the systems of temporary foster care in the Czech and Slovak Republics and to uncover factors that cause similarities and differences. The main analytical approach in thesis is a comparative method. Predominantly analyzed are public policy documents and other secondary data.

Klíčová slova

Náhradní rodinná péče, pěstounská péče na přechodnou dobu, profesionální rodiny, sociálně-právní ochrana dětí, transformace

Keywords

Substitute family care, temporary foster care, professional families, social and legal protection of children, transformation

Rozsah práce: 77 812 znaků (včetně mezer)

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Dále prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 12. 5. 2016

Michaela Potužníková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí bakalářské práce Mgr. Miriam Kotrusové, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při vypracovávání práce. Ráda bych také poděkovala své rodině za podporu při psaní bakalářské práce.

Teze bakalářské práce

Jméno studenta/studentky:	Michaela Potužníková
Název v jazyce práce:	Komparace přechodné pěstounské péče jako jedné z forem náhradní rodinné péče v České republice a na Slovensku
Název v anglickém jazyce:	Comparison of temporary foster care as a form of substitute family care in the Czech and Slovak Republics
Klíčová slova:	Rodinná politika, rodina, pěstounská péče, přechodná pěstounská péče
Klíčová slova anglicky:	Family Policy, Family, Foster Care, Temporary Foster Care
Akademický rok vypsání:	
Jazyk práce:	Čeština
Typ práce:	Bakalářská práce
Ústav:	Katedra veřejné a sociální politiky
Vedoucí / školitel:	Mgr. Miriam Kotrusová, Ph.D.
Obor práce:	Veřejná a sociální politika

Teze bakalářské práce (výzkumný projekt):

A. Vymezení výzkumného problému

Ve své bakalářské práci se zaměřím na komparaci přechodné pěstounské péče jako jedné z forem náhradní rodinné péče. Komparace bude probíhat ve dvou evropských zemích, které si jsou odjakživa velmi blízké, v České republice a na Slovensku. V práci se zaměřím na podobnosti, ale i odlišnosti v přechodné pěstounské péči. Důraz bude kladen na reformu přechodné pěstounské péče, dále pak na cíle, průběh a dopady. V práci budu navazovat na práce sepsané Ministerstvem práce a sociálních věcí za Českou republiku, a za Slovensko budu čerpat z prací sepsaných Ministerstvem práce, sociálních věcí a rodiny. Dále také budu čerpat z konkrétních zákonů České a Slovenské republiky a z publikací zabývajících se přechodnou pěstounskou péčí.

Česká, ale i Slovenská republika ratifikovala Úmluvu o právech dítěte. Ratifikací státy daly najevo, že budou dodržovat práva dětí. Součástí dodržování práv dětí je i upřednostnění rodinné péče, byť náhradní, před ústavní péčí [Úmluva o právech dítěte]. Je velice vhodné, aby dítě, které je v situaci, kdy nemůže být vychováváno

vlastní rodinou, bylo přechodně dáno do pěstounské péče, než aby bylo dáno do ústavní péče, která na dítě může mít neblahý vliv.

Existuje několik forem náhradní rodičovské péče v České republice. Tyto formy jsou upraveny zákonem č. 94/1963 Sb., o rodině. Formy náhradní rodičovské péče jsou: svěřením dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče, pěstounská péče, poručnictví (zde se jedná o případ, kdy poručník o dítě osobně pečuje) a osvojení [Odbor 21: 2013].

Jednou z forem náhradní rodičovské péče je pěstounská péče, kdy je dítě svěřeno do pěstounské péče. Pěstounská péče je ustanovena § 45a - 45d zákona o rodině. Děti jsou svěřovány do pěstounské péče, pokud u nich není zajištěna rodičovská výchova, a pokud je v zájmu dítěte, aby bylo do pěstounské péče svěřeno. Pěstoun může být jednou osobou, lze ale také dítě svěřit do společné pěstounské péče manželů. Proces pěstounské péče vzniká rozhodnutím soudu, po kterém je dítě svěřeno do pěstounské péče. Naopak proces zaniká, pokud je svěřenému dítěti 18 let, stává se tedy zletilým. Pěstounská péče také zaniká rozhodnutím soudu v případě, že o ukončení požádá sám pěstoun, pokud o ukončení požádá dítě, je soudní rozhodnutí nejdříve pečlivě prozkoumáno. Existuje také forma náhradní rodičovské péče nazvaná předpěstounská péče či pěstounská péče na přechodnou dobu [Odbor 21: 2013].

Na přechodnou pěstounskou péči se zaměřil Zákon o sociálně-právní ochraně dětí z roku 2006, v té době však na pěstounskou péči nebyly finance. Důraz na tuto problematiku byl kladen až v roce 2013, kdy proběhla reforma přechodné pěstounské péče. Od tohoto roku byla přechodná pěstounská péče poskytována tzv. profesionálními pěstouny, kteří u sebe mají dítě nejvýše jeden rok. Pěstounská péče na přechodnou dobu je určena dětem, které jsou v situaci, kdy nemohou být ve své biologické rodině, nemohou však zatím být ani v osvojitelské rodině. Dalším případem je situace, kdy dítě momentálně nemůže být vychováváno ve své biologické rodině, kvůli vnějším nepříznivým vlivům, má se však za to, že se dítě do své biologické rodiny vrátí. Hlavním důvodem přechodné pěstounské péče je, aby dítě nebylo vychováváno v ústavní péči [Hadrboľcová 2014: 41 - 43].

Na Slovensku se do náhradní péče o dítě řadí svěřením nezletilého dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče, dále pěstounská péče, poručnictví (zde také pokud poručník osobně pečuje o dítě), dále dočasné svěřením do péče jiné osoby, která má zájem

o to stát se pěstounem, svěření dítěte do péče fyzické osoby rozhodnutím soudu, svěření dítěte do předosvojitelé péče či svěření dítěte do péče fyzické osoby rozhodnutím soudu o předběžném opatření [Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky].

Profesionální pěstounské rodiny na Slovensku vznikly roku 1993, kam mohly být umístovány děti. Nešlo o pěstounské rodiny, jak je známe z České republiky, na Slovensku šlo o pěstouny, kteří byli zaměstnanci dětských domovů, péči dětem však poskytovali v domácím prostředí. Pěstounskou péči zprostředkovávaly dětské domovy, jejichž zaměstnanci poskytovali dětem rodinnou výchovu. V roce 2005 nastala změna, od této doby mohou pěstounskou péči poskytovat nejenom dětské domovy, ale i krizová střediska. Jelikož se jedná o přechodnou pěstounskou péči, děti jsou do rodiny umístovány pouze do doby, než mají možnost vrátit se do své rodiny či do rodiny osvojitelů. Cílem těchto opatření je mít co nejméně dětí v klasických ústavních zařízeních [Bláhová 2014: 16 - 17].

Výzkumným problémem je zjistit podobnosti a odlišnosti v přechodné pěstounské péči v České republice a na Slovensku.

B. Cíle bakalářské práce

Cílem bakalářské práce je srovnání reformy jedné z forem náhradní rodinné péče, a to přechodné pěstounské péče v České republice a dočasné svěření dítěte do pěstounské péče na Slovensku. Dalšími cíli bude zjištění, jaký průběh, dopady a cíle má přechodná pěstounská péče v České republice a na Slovensku.

C. Výzkumné otázky

- Jaké jsou cíle, průběh a dopady reformy přechodné pěstounské péče v České republice a na Slovensku?
- Jaké jsou podobnosti a odlišnosti v České republice a na Slovensku v jedné z forem náhradní rodinné péče, v přechodné pěstounské péči?
- Jaké faktory způsobují rozdílnosti nebo podobnosti v České republice a na Slovensku?

D. Teoretická východiska

Česká i Slovenská republika byly dlouhou dobu jednou zemí. To tedy znamená, že rodinná politika obou zemí byla v minulosti společná. Následně se však země rozdělily a dnes tvoří dvě samostatné země. Přestože tyto země měly společnou minulost, působení jejich veřejných a sociálních politik dnes může být rozdílné.

Teorii pro zkoumání podobností a odlišností si zvolím institucionální teorii, která tvrdí, že nastavené institucionální prostředí ovlivňuje podobu politik. Pomocí této teorie se zaměřím na zkoumání konkrétních institucionálních prostředí v České republice a na Slovensku, které mohou ovlivnit podobu přechodné pěstounské péče. Jelikož se jedná o nový institut jak v České republice, tak na Slovensku, budu se zabývat reformou náhradní rodinné péče, která zavedla novou formu pěstounské péče, a to pěstounskou péči na přechodnou dobu. Institucionální prostředí mohou ovlivňovat cíle, průběh a dopady. Jedním z teoretických východisek v rámci institucionální teorie je path-dependency teorie, jejímž teoretickým zázemím jsou instituce, které odlišně v různých zemích závisejí na institucionálním rámci, který byl pro instituce stěžejní v historii. Důležité je to, že jakmile bylo rozhodnuto o řešení konkrétního problému, další řešení neměla význam, protože vývoj institucí se řídil již vybraným směrem [Brejchová 2007: 22 - 23].

E. Výzkumný plán

Hlavním metodickým přístupem v mé práci bude srovnávací metoda, v jejímž rámci sledujeme srovnávací kritéria. V rámci srovnávacích kritérií se zaměřím na dvě srovnávací jednotky, konkrétně reformy přechodné pěstounské péče ve dvou zemích - v České republice a na Slovensku. V komparativním výzkumu nejde pouze o srovnání dvou jednotek, je potřeba vzít v úvahu také složitost vztahů proměnných v obou srovnávacích jednotkách. Jelikož přechodná pěstounská péče spadá pod veřejnou politiku, je třeba si klást následující otázky: V čem se politiky liší, jaké jsou rozdíly mezi nimi, následně jak lze rozdíly mezi typy politik vysvětlit a poslední k jakým dopadům zmíněné rozdíly vedou [Geißler a kol.: 3 - 7]? Další metodou bude obsahová analýza veřejně-politických dokumentů a odborných studií, popřípadě i výzkumů. Obsahová analýza, vyvinutá Bernardem Berelsonem ve čtyřicátých letech dvacátého století, je nástroj, který výzkumníkovi pomáhá převést text či dokument na proměnné, které jsou měřitelné [Kronick 1997: 57 - 58].

F. Seznam odborné literatury a zdrojů empirických dat

Adopce.com. *Adopce.com. Projekt náhradní rodinné péče*. [online]. [cit. 17.5.2015]. Dostupné z: <<http://www.adopce.com/>>.

Bláhová, Štěpánka. 2014. *Pěstounská péče na přechodnou dobu: Proces předávání dítěte do biologické rodiny*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova.

Brejchová, Soňa. 2007. *Právo jako nástroj hospodářské politiky v kontextu ekonomické transformace*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita. [online]. [cit. 29.5.2015]. Dostupné z:

<http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=8&cad=rja&uact=8&ved=0CEsQFjAH&url=http%3A%2F%2Fis.muni.cz%2Fth%2F76729%2Fesf_m%2FDP_Brejchova.DOC&ei=-zxoVa3AFOHgywOm7IP4BA&usg=AFQjCNHnQO2TXAQVfX-R6aYYZkdEwzmcA&bvm=bv.93990622,d.bGQ>.

Geißler, Hana, Magdalena Mouralová. *Komparativní přístupy při zkoumání veřejných politik*.

Hadrboľcová, Žaneta. 2014. *Pěstounská péče na dobu přechodnou v České republice a její situace v důsledku legislativních změn*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova.

Krebs, Vojtěch, a kolektiv. 2002. *Sociální politika*. Praha: Nakladatelství ASPI.

Kronick, Jane C. 1997. Alternativní metodologie pro analýzu kvalitativních dat. Sociologický časopis. Vol. 33. [online]. [cit. 29.5.2015]. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/uploads/d9ea8b94ec58c839306f61835d149215d1a90b3f_276_057KRONI.pdf>.

Maříková, Hana, Miroslav Petrusek, Alena Vodáková, a kolektiv. 1998. *Demografie (nejen) pro demografy*. Praha: Nakladatelství SLON.

Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky. *Náhradná starostlivosť o dieta*. [online]. [cit. 17.5.2015]. Dostupné z: <<http://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/podpora-rodinam-detmi/nahradna-starostlivost-dieta/>>.

Mitchell, Eva, Dana Hamplová, Jana Chaloupková, Magdalena Kotýnková. 2012. *Kdo se (po)stará? Dítě mezi rodinou, státem a trhem*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i.

Občianske združenie NÁVRAT. 2004-2007. Adopcia (osvojenie). [online]. [cit. 17.5.2015]. Dostupné z: <<http://www.adopcia.sk/>>.

Odbor 21. 2013. *Formy náhradní rodinné péče*. Ministerstvo práce a sociálních věcí. [online]. [cit. 17.5.2015]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/14501>>.

Rabušic, Ladislav. 2001. *Kde ty všechny děti jsou? Porodnost v sociologické perspektivě*. Praha: Nakladatelství SLON.

Úmluva o právech dítěte. 2008. Vláda České republiky. [online]. [cit. 28.5.2015]. Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/umluva-o-pravech-ditete-42656/>>.

<http://www.mpsv.cz/cs/> - Ministerstvo práce a sociálních věcí (ČR)

<http://www.employment.gov.sk/sk/> - Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

G. Předběžná náplň práce v anglickém jazyce

The aim of my bachelor thesis will be the comparison of temporary foster care as a form of substitute family care in the Czech and Slovak Republics. Emphasis will be placed on the reform of the temporary foster care, its goals, consequences and process. The work will be based on works which were written at Ministry of Labour and Social Affairs of the Czech Republic and Ministry of Labour, Social Affairs and Family of the Slovak Republic. Furthermore, I will draw on specific laws of the Czech and Slovak Republics and publications dealing with temporary foster care. For research on similarities and differences between temporary foster care in those republics I will choose institutional theory, which asserts that set institutional environment influences the form of policy. In addition to that, I will use the path-dependency theory.

H. Podpisy studenta a vedoucího práce

Michaela Potužníková

Mgr. Miriam Kotrusová, Ph.D.

Obsah

SEZNAM ZKRATEK.....	1
1 ÚVOD	2
2 ÚVOD DO VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU	4
3 CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	7
4 METODOLOGIE.....	8
5 TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	10
6 HISTORIE PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU.....	12
6.1 HISTORIE PŘECHODNÉ PÉČE V ČESKÉ REPUBLICE.....	14
6.2 HISTORIE PŘECHODNÉ PÉČE NA SLOVENSKU.....	15
7 REFORMY PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU V ČESKÉ REPUBLICE A NA SLOVENSKU.....	17
8 SYSTÉM PĚSTOUNSKÉ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU V ČESKÉ REPUBLICE	20
8.1 INSTITUT PĚSTOUNSKÉ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU.....	20
8.1.1 <i>Druhy pěstounské péče na přechodnou dobu</i>	20
8.2 LEGISLATIVA.....	21
8.3 PĚSTOUNI NA PŘECHODNOU DOBU.....	22
8.3.1 <i>Kritéria výběru pěstounů</i>	23
8.3.2 <i>Příprava pěstounů a jejich vzdělávání</i>	24
8.4 DÁVKOVÝ SYSTÉM.....	25
9 SYSTÉM PROFESIONÁLNÍCH RODIN NA SLOVENSKU	26
9.1 INSTITUT PROFESIONÁLNÍ RODINY	26
9.2 LEGISLATIVA.....	27
9.3 PROFESIONÁLNÍ RODIČE.....	27
9.3.1 <i>Kritéria výběru profesionálních rodičů</i>	28
9.3.2 <i>Příprava profesionálních rodin a jejich vzdělávání</i>	29
9.4 DÁVKOVÝ SYSTÉM.....	30
10 KOMPARACE SYSTÉMŮ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU	31
11 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ SYSTÉMY PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU	35
12 ZÁVĚR.....	40
SEZNAM LITERATURY	42
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	49

Seznam zkratk

MPSV ČR - Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

MPSVR SR- Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenské republiky

NSOPD - Národní strategie ochrany práv dětí

OSPOD - Orgán sociálně-právní ochrany dětí

PPPD - Pěstounská péče na přechodnou dobu

PR - Profesionální rodiny

1 Úvod

Tématem mé bakalářské práce je komparace pěstounské/profesionální péče na přechodnou dobu ve dvou evropských zemích, České republice a na Slovensku. Péče na přechodnou dobu je jedním z typů v systému náhradní péče o dítě. Tento typ péče je dočasný, a předpokládá se, že bude mít rychlé řešení, buď ve smyslu návratu do biologické rodiny či umístění dítěte do dlouhodobé formy náhradní rodinné péče [Zezulová 2012, s. 174]. V České republice se institut přechodné péče nazývá pěstounská péče na přechodnou dobu (dále jako PPPD). Tento institut trvá max. jeden rok a je upraven Zákonem č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník a Zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Na Slovensku se institut přechodné péče nazývá profesionální rodiny (dále jako PR). Profesionální rodiny jsou upraveny v Zákoně č. 305/2005 Z. z., o sociálnoprávnej ochrane detí a Zákoně č. 36/2005 Z. z., o rodine.

Komparovány budou dvě blízké země, Česká republika a Slovensko, z důvodu dlouhé společné minulosti. Bakalářská práce se bude zabývat společnou minulostí, zrcadlíci se v současných institucionálních podmínkách přechodné pěstounské péče. Komparace bude probíhat na institucionální úrovni, tzn. porovnávány budou základní nastavení pěstounství prostřednictvím legislativy pro přechodnou péči, dávkový systém, vzdělávání a výběr pěstounů apod.

Dle Úmluvy o právech dítěte, přijaté roku 1989 Organizací spojených národů, má dítě právo na zvláštní ochranu a pomoc poskytovanou státem, pokud dočasně či trvale ztratilo možnost vyrůstat v rodinném prostředí. Zvláštní ochrana či pomoc poskytovaná státem spočívá v možnosti předání dítěte do prostředí, kde o něj bude vhodně postaráno, s ohledem na jeho etnický, náboženský či jazykový původ [Úmluva o právech dítěte 1989, s. 1]. Článek č. 21 Úmluvy o právech dítěte říká, že náhradní péče může zahrnovat jak osvojení, tak i výchovu v ústavní péči či v jiné formě náhradní rodinné péče. Právo na rodinný život dle Úmluvy o právech dítěte poskytuje, spolu s ostatními formami náhradní rodinné péče, také pěstounská péče na přechodnou dobu [Úmluva o právech dítěte 1989, s. 5].

Význam pěstounské péče na přechodnou dobu spočívá v tom, že institut nabízí dítěti vyrůstat v rodinném prostředí, ve kterém se dítě učí vytvářet pevné vazby. Pokud se dítě v raném věku nenaučí vytvářet vazby, nebo má s vytvářením vazeb špatné zkušenosti, schopnost navazovat a udržovat vztahy či vazby se v pozdějších fázích

života jen stěží naučí. Pokud se o dítě bude starat osoba, která mu připraví rodinné zázemí, dítě bude do života vybavené schopnostmi vytvářet vztahy a přechod do nové rodiny by neměl být s problémy. Na rozdíl od ústavní péče, děti v pěstounské péči na přechodnou dobu netrpí deprivacími projevy a jejich psychomotorický rozvoj je na lepší úrovni, než u dětí vychovávaných v ústavní péči. Pokud dítě, které nemůže vyrůstat ve své biologické rodině, je umístěno do pěstounské péče na přechodnou dobu, ne do ústavní péče, není tolik ohroženo vznikem traumatizujících prožitků [MPSV 2011 s. 39].

Velmi podobný je i význam profesionálních rodin, který spočívá v celodenní péči profesionálních rodičů o dítě, která zohledňuje naplnění individuálních potřeb dítěte. Tato péče se nejvíce blíží modelu rodinné výchovy. Dítě má možnost vyrůstat v rodinném prostředí, ve kterém se naučí budovat rodinné vazby a vztahy. Dítě v profesionální rodině získává rodinné vzory a vyrůstá v prostředí, které je vhodné pro jeho vývin [Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, c].

Pro vývoj dítěte je vhodnější, aby vyrůstalo v rodinném prostředí, přesto, že náhradní rodina není jeho biologická. Na základě transformace systémů pěstounské/profesionální péče na přechodnou dobu v obou zemích ubývají počty dětí umístěvaných do ústavní péče. Před reformou sociálně-právní ochrany dětí uskutečněnou roku 2013 v České republice bylo ve školním roce 2010/2011 v ústavní péči umístěno 7 392 dětí, z toho 4 628 v dětských domovech (zbylý počet dětí byl vychováván v dětských domovech se školou, výchovných a diagnostických ústavech). Po novelizaci systému ochrany dětí za školní rok 2014/2015 se počet dětí v ústavní péči snížil na 6 495, z toho 4 314 dětí bylo vychováváno v dětských domovech [Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy]. Na Slovensku bylo před reformou systému uskutečněnou roku 2005 v ústavní péči v roce 2004 vychováváno 6 510 dětí, z toho 3 859 v dětských domovech. Po novelizaci systému bylo roku 2010 v ústavní péči vychováváno 5 263 dětí, z toho 4 424 v dětských domovech [Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, e].

2 Úvod do výzkumného problému

Náhradní rodinná péče v ČR je definována jako „*nekolektivní péče o děti, o které se z nejrůznějších důvodů nemohou starat biologičtí rodiče*“ [Nožířová 2012, s. 11]. Dle Občanského zákoníku se do náhradní rodinné péče řadí osvojení (tzn. adopce), pěstounská péče, poručenství a svěření dítěte do péče jiné osoby.

„*Osvojením se rozumí přijetí cizí osoby za vlastní*“ [Zákon č. 89/2012 Sb. § 794]. Dle Matouška může být osvojení definováno následovně: „*Poměr mezi dospělým osvojitelem a nezletilým osvojencem, který je (...) totožný s poměrem mezi rodičem a dítětem. Osvojitel má vůči osvojenému dítěti rodičovskou odpovědnost*“ [Matoušek 2003, s. 138]. Pokud dojde k osvojení, vztah mezi osvojitelem a osvojencem je stejný, jako v případě vztahu rodiče s dítětem. O osvojení rozhoduje soud, na základě žádosti osoby, která chce dítě osvojit [Zákon č. 89/2012 Sb. § 796]. Osvojení je zakázáno v případě, pokud mezi potenciálním osvojitelem a osvojencem je přímá příbuzenská linie či se jedná o sourozence [Zákon č. 89/2012 Sb. § 804].

Další „*formou náhradní rodinné péče je svěření dítěte do pěstounské péče (...), do které se svěřují děti, jejichž výchova není u rodičů zajištěna a zájem dítěte takové svěření vyžaduje. Dítě může být svěřeno též do společné pěstounské péče manželů*“ [MPSV, Odbor 21 2013]. Pěstoun, na rozdíl od osvojitele, může dítě zastupovat pouze v běžných záležitostech, a nemá vůči dítěti vyživovací povinnost [Matoušek 2003, s. 144]. Pěstounskou péči financuje stát, pěstouni za svou práci dostávají dávky [Nožířová 2012, s. 15]. Pěstounská péče na přechodnou dobu je součástí pěstounské péče, více informací v kapitole 8.

Další formou náhradní péče je poručenství, kdy soud může jmenovat dítěti poručníka, pokud dítě nemá rodiče, kteří jsou schopni vykonávat rodičovskou povinnost v plném rozsahu. Poručník nemá vůči dítěti vyživovací povinnost, ve všech ostatních okolnostech má vůči dítěti všechny povinnosti a práva. Poručník musí být svéprávná osoba, která zaručuje, že bude schopna svou funkci poručníka řádně vykonávat. Soud může do funkce poručníka jmenovat i dvě osoby, zpravidla se bude jednat o manžele [Zákon č. 89/2012 Sb. §§ 928-932].

Pokud o dítě nemůže pečovat žádný z rodičů ani poručník, dítě může být svěřeno rozhodnutím soudu do osobní péče jiného člověka, tzn. pečující osoby. Tato forma péče

se jmenuje svěřením dítěte do péče jiné osoby a nenahrazuje pěstounskou péči, ani péči, která předchází osvojení. Jako všechny ostatní formy náhradní rodinné péče, i tato forma má přednost před péčí dítěte v ústavní výchově [Zákon č. 89/2012 Sb. § 953, odst. 1, 2].

Na Slovensku se systém náhradní péče o dítě dělí do třech kategorií, a to na náhradní osobní péči (náhradná osobná starostlivosť), pěstounskou péči (pestúnska starostlivosť) a ústavní péči (ústavná starostlivosť), pod kterou spadají dětské domovy včetně profesionálních rodin (které se dají považovat za ekvivalent české pěstounské péče na přechodnou dobu).

Do náhradní osobní péče může být dítě svěřeno, pokud to vyžaduje jeho zájem. Osoba, které je dítě svěřeno, musí být způsobilá k právním úkonům v plném rozsahu, musí mít k výkonu práce předpoklady a být psychicky i fyzicky v dobrém stavu. Osoba, které je dítě svěřeno, se o dítě stará ve stejném rozsahu, jako rodiče. Osoba má právo zastupovat dítě a spravovat jeho majetek. Dítě je možné svěřit buď do společné náhradní osobní péče manželům, či jen jednomu z manželů, v tomto případě je však zapotřebí souhlas druhého manžela [Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, a].

Pokud rodiče nechtějí nebo nejsou schopni zajistit dítěti řádnou péči, může soud rozhodnout o svěřením dítěte do pěstounské péče osobě, která má zájem stát se pěstounem a má pro výkon práce předpoklady. Pěstoun musí být právně způsobilý k úkonům v plném rozsahu, musí být zdravý po psychické i fyzické stránce a musí mít k výkonu práce předpoklady. Pěstoun může být jedna osoba, dítě však může být svěřeno i do společné pěstounské péče manželů. Pěstoun je povinen vykonávat péči o dítě ve stejném rozsahu, jako péči vykonávají rodiče. Pěstoun má právo zastupovat dítě v běžných věcech a spravovat jeho majetek. Pěstoun nemá k dítěti vyživovací povinnost [Ústredie práce, sociálnych vecí a rodin, b].

Třetím typem náhradní péče je ústavní péče, před kterou však vždy mají přednost náhradní osobní péče nebo pěstounská péče. Dříve, než soud nařídí ústavní péči, je povinen prozkoumat, zda je možné dítě svěřit buď do pěstounské péče, nebo do náhradní osobní péče. Soud může nařídít ústavní péči pouze v případě, pokud je výchova dítěte vážně ohrožená a dítě nelze svěřit do osobní či pěstounské péče. Součástí ústavní péče jsou dětské domovy, které dočasně nahrazují dětem jejich přirozené

prostředí [Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, d]. Organizační součástí dětských domovů jsou profesionální rodiny, které poskytují péči určitému počtu dětí [Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, c]. Více o profesionálních rodinách v kapitole 9.

Tabulka č. 1: Formy náhradní péče o dítě

Česká republika	Slovensko
Pěstounská péče, pod kterou je organizačně ukotvena PPPD	Pěstounská péče (= pestúnska starostlivosť)
Svěření dítěte do péče jiné osoby	Náhradní osobní péče (= náhradná osobná starostlivosť)
Poručenství	
Osvojení	Osvojení (= osvojenie)
Ústavní péče	Ústavní péče (=ústavná starostlivosť), ve které jsou ukotveny dětské domovy, ze kterých vychází PR

Zdroj: autorka

3 Cíle a výzkumné otázky

Cílem mé bakalářské práce je porovnat systémy pěstounské/profesionální péče na přechodnou dobu v České republice a na Slovensku.

Výzkumné otázky:

1. Jak se liší systém pěstounské/profesionální péče na přechodnou dobu v České republice a na Slovensku?
2. Jaké faktory způsobují podobnosti, popř. odlišnosti v pěstounské/profesionální péči na přechodnou dobu v České republice a na Slovensku?

4 Metodologie

Ve své bakalářské práci budu používat převážně kvalitativní metodologii. Kvalitativní metodologie je vhodným nástrojem pro sběr dat pomocí analýzy dokumentů. „*Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků a provádí zkoumání v přirozených podmínkách*“ [Creswell 1998 v Hendl 2008, s. 48]. Kvalitativní výzkum pomáhá při počátečním zkoumání problému, hledá souvislosti, kladně reaguje na podmínky a situace vzhledem k danému prostředí, dále umožňuje zkoumat procesy a navrhnout teorie, a v neposlední řadě získává detailní popis při zkoumání událostí či jednotlivců [Hendl 2008, s. 50].

V bakalářské práci budu pracovat převážně se sekundárními daty, jako jsou veřejněpolitické dokumenty či publikace zabývající se problematikou náhradní rodinné péče. Dokumenty budu hledat zejména na internetových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí za Českou republiku a Ministerstva práce, sociálních věcí a rodiny za Slovensko. Dokumenty budu vyhledávat pomocí klíčových slov. Klíčová slova pro výběr relevantních dokumentů jsou pěstounská péče na přechodnou dobu, profesionální rodiny, náhradní rodinná péče. Použity budou veřejněpolitické dokumenty, příkladem můžou být důvodové zprávy či vyjádření zaměstnanců ministerstev k novelám zákonů. Použity budou také informace z internetových stránek akreditovaných ministerstvy, které se týkají problematiky péče na přechodnou dobu.

Hlavním analytickým přístupem v mé práci bude srovnávací metoda, v jejímž rámci sledujeme srovnávací kritéria. V rámci srovnávacích kritérií se zaměřím na dvě srovnávací jednotky, konkrétně na podmínky pěstounské/profesionální péče na přechodnou dobu ve dvou zemích – v České republice a na Slovensku. V komparativním výzkumu nejde pouze o srovnání dvou jednotek, je potřeba vzít v úvahu také složitost vztahů proměnných v obou srovnávacích jednotkách. Jelikož pěstounská/profesionální péče na přechodnou dobu spadá pod veřejnou politiku, je třeba si klást následující otázky: V čem se politiky liší, jaké jsou rozdíly mezi nimi, následně jak lze rozdíly mezi typy politik vysvětlit a poslední k jakým dopadům zmíněné rozdíly vedou [Geißler a kol., s. 170–193].

V bakalářské práci jsem si stanovila několik srovnávacích kritérií. Kritéria pro srovnávání pěstounské/profesionální péče na přechodnou dobu v České republice a na Slovensku se týkají institutů péče na přechodnou dobu v obou zemích, legislativy, pěstounů a dávkového systému. V rámci komparace bude srovnáván název institutů, jeho pojetí, zákony (jak zákony, které již neplatí, ale s přechodnou péčí úzce souvisely, tak i zákony v aktuálním znění), kritéria výběru pěstounů a jejich vzdělávání, délka trvání přechodné péče a dávkový systém.

Další metodou bude obsahová analýza veřejněpolitických dokumentů a odborných studií, popřípadě i výzkumů. Obsahová analýza, vyvinutá Bernardem Berelsonem ve čtyřicátých letech dvacátého století, je nástroj, který výzkumníkovi pomáhá převést text či dokument na proměnné, které jsou měřitelné [Kronick 1997, s. 57–58]. Poslední metodou bude expertní šetření, provedené s odborníkem na dané téma, PhDr. Miloslavem Macelou, bývalým ředitelem odboru rodiny a ochrany práv dětí MPSV ČR.

5 Teoretická východiska

Základním teoretickým východiskem v bakalářské práci bude institucionální teorie, která vychází z toho, že nastavené institucionální prostředí ovlivňuje tvorbu politik. Jelikož má bakalářská práce bude založena na komparaci dvou systémů v České republice a na Slovensku, nejlepší teorií pro srovnání dvou systémů ve veřejné politice je právě institucionální teorie. Pomocí institucionální teorie se zaměřím na zkoumání konkrétních institucionálních prostředí v České republice a na Slovensku, které mohou ovlivnit podobu péče na přechodnou dobu [Brejchová 2007, s. 17]. Institucionální teorie je úzce napojena na path-dependency teorii. V historickém institucionalismu je dáván důraz na fakt, že pokud se formují instituce ve veřejné politice, budou mít pravděpodobně odraz v budoucnosti [Greener 2005, s. 62]. Aktéři provádějí volby, které následně vytvářejí institucionální rámec, ve kterém budoucí aktéři musejí provádět volby dle nastaveného rámce z minulosti [Hašková, Saxonberg, s. 3].

Jedním z teoretických východisek v rámci institucionální teorie je teorie path-dependency. Přesto, že se teorie path-dependency používá zejména v ekonomických oborech, její využití se postupem času dostává i do sociálních věd, převážně do oblasti zkoumání veřejných politik [Bělohradský 2012, s. 6]. Teorie path-dependency je dle Paula Piersona založená na „increasing returns“ [Pierson 2000, s. 251]. Tento pojem by se dal přeložit jako „zvyšující se návraty“. Path-dependency teorie staví na historii, bez které by současná veřejná politika či její část nebyla taková, jakou jí dnes můžeme pozorovat. V path-dependency je důležitá návaznost sociálních jevů na sociální jevy v minulosti, ať už se jedná o malé sociální jevy či velké události [Pierson 2000, s. 251]. Žádná z definic path-dependency teorie není jednoznačná, proto se vědci raději uchylují k širšímu a užšímu pojetí definice path-dependency teorie. V širším hledisku by se path-dependency teorie mohla definovat jako teorie, která poukazuje na náhodnou relevanci předchozích stupňů v časové posloupnosti [Pierson 2000, s. 252]. William Sewell naznačuje, že sociální jev, který se stane v minulosti, ovlivní budoucí výstupy podobného problému veřejné politiky [Sewell v Pierson 2000, s. 252]. Užší pojetí říká, že sociální jevy z minulosti vyvolávají následný pohyb sociálních jevů ve stejném směru, čímž je zachycen jev zvyšujících se návratů [Pierson 2000, s. 252].

Institucionální teorii budu ve své bakalářské práci používat k vysvětlení toho, jak prostředí ovlivňuje tvorbu politik, např. jaký je politický rámec veřejných politik, jak se

stát staví k přechodné pěstounské péči, jaký byl průběh a dopady reformy přechodné pěstounské péče. Path-dependency teorii budu ve své práci využívat ke srovnání a analýze veřejné politiky ve vztahu k péči na přechodnou dobu.

Dalším teoretickým východiskem bakalářské práce bude teorie lidských práv a právo dětí na sociální ochranu, na základě Úmluvy o ochraně práv dítěte a Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, která byla sepsána na základě Všeobecné deklarace lidských práv. Cílem Úmluv je blaho dospělých i dětí a právo na sociální ochranu a dodržování lidských práv.

6 Historie péče na přechodnou dobu

V první fázi historického vývoje se zaměřím na náhradní rodinnou péči, péče na přechodnou dobu se v textu objeví až později. Důvodem je to, že institut péče na přechodnou dobu je, bráno z pohledu dlouhé historie náhradní rodinné péče, záležitostí posledních několika let. Péče na přechodnou dobu spadá pod náhradní rodinnou péči, proto je třeba vysvětlit její počátky a změny v historii. Na základě historických změn a mezníků se následně formy náhradní rodinné péče specifikovaly, a mohly vzniknout nové instituty, mezi které patří i pěstounská péče na přechodnou dobu či profesionální rodiny. Jelikož má Česká republika a Slovensko dlouhou společnou historii, dovolím si historický exkurz sepsat společně pro obě země, které byly součástí Habsburské monarchie a následně Československa. Období druhé světové války, kdy byly země oddělené, se v práci věnovat nebudu.

Počátky náhradní rodinné péče můžeme nalézt již ve Starém Římě [Nožířová 2012, s. 27]. V této době se však příliš nehledělo na práva dítěte a jeho fyzický a psychický stav, cílem náhradní péče o dítě bylo spíše získání levné pracovní síly prostřednictvím dítěte. V období Starého Říma nabývá právní formu osvojení. Osvojení má své kořeny v odkládání dětí, které byly „nadbytečné“ a odkládaly se na místo, odkud byly přemísťovány do rodin, které se o děti postaraly. Pěstounská péče má své počátky v instituci kojných (později označovány jako chůvy, opatrovnice a pěstounky). Instituce kojných však byla kritizována, např. Komenským, který sepsal významnou kritiku ve spise Informatorium školy mateřské z roku 1632, kde uvedl, že kojné odporují přirozenosti, a i Bohu. Důvodem odmítání kojných bylo přesvědčení, že s mateřským mlékem do dětí přechází vlastnosti kojné. Jelikož kojné byly zpravidla vesničanky, předpokládalo se, že dítě z těla kojné přijímá vlastnosti venkovské, neušlechtilé a negativní [Nožířová 2012, s. 28]. V době osvícenství se ve velkém množství zřizovaly nalezince, kojné však stále měly své využití. S rozvojem kapitalismu se ozývaly hlasy, které byly proti ústavní výchově. Význam individuální rodinné péče prosazovali zejména J. J. Rousseau a J. H. Pestalozzi. „*Významným právním dokumentem v péči o děti se stal zemský zákon chudinský pro Čechy ze dne 3. 12. 1868. Veřejná péče o opuštěné a osiřelé děti byla poskytována v rámci chudinské péče v působnosti domovských obcí. Tuto péči jim ukládal § 13 českého zemského zákona*“

[Nožířová 2012, s. 29]. Na konci 19. a na počátku 20. století se z forem náhradní rodinné péče nejvíce vyskytovalo osvojení, ale i pěstounská péče [Matějček 1999, s. 26].

V první polovině 20. století, tzn. v období světových válek, nastal obrat, při kterém se do popředí dostal především zájem dítěte, ne pouze zájem osvojitele či pěstouna. Stát spravoval dětské domovy, kde každý dětský domov měl kapacitu max. dvaceti míst, čímž byl alespoň z části zajištěn rodinný charakter ústavu [Matějček 1999, s. 29]. *„Děti byly do individuální péče fyzických osob umísťovány krátkodobě (přechodně) i dlouhodobě. K přechodnému svěřeni za zvláštními účely, např. pobyt rodiče v nemocnici, se však děti nesvěřovaly rozhodnutím soudu“* [Vránová 2011, s. 20].

Po 2. světové válce došlo v Československu opět k obratu, kdy byl dáván důraz na kolektivní péči. Kolektivní péče byla vlivem komunistického režimu upřednostňována před individuální rodinnou výchovou [Nožířová 2012, s. 32]. Po roce 1948 bylo zrušeno mnoho institucí, které měly na starost náhradní rodinnou péči. Příkladem může být zrušení Okresní komise péče o mládež, včetně jejich Zemských ústředí. Byla ukončena veškerá činnost dobrovolnických sdružení zabývajících se problematikou opuštěných dětí a byl odstraněn systém péče o ohrožené děti. Zrušena byla také pěstounská péče (kromě příbuzenské), k jejímuž obnovení došlo až po 23 letech [Matějček 1999, s. 30]. Místo fyzických osob převzal odpovědnost za děti, které nemohly vyrůstat ve vlastní rodině, stát. Kolektivní péče byla vyhodnocena jako nejlepší způsob výchovy dětí, která probíhala ve velkokapacitních ústavech [Vránová 2011, s. 25]. Zákon č. 69/1952 Sb., o sociálně právní ochraně mládeže říkal: *„Je-li třeba dítě svěřit do péče nahrazující péči rodičů, bude umístěno zásadně do péče kolektivní; jinak lze dítě umístit jen v rodině, která skýtá záruku, že dítě bude vychováno k lásce k lidově demokratickému státu, a která je schopna mu poskytnout prostředí příznivé po všech stránkách pro jeho rozvoj, a to zpravidla u toho, kdo dítě osvojí“*.

Při obnovení pěstounské péče roku 1973 byla do zákona dána podmínka, která předpokládala dlouhodobost pěstounské péče. Pro krátkodobou (přechodnou) pěstounskou péči se využívaly jiné instituty, příkladem může být svěřeni do péče jiné osoby, opatrovnictví či poručenství [Vránová 2011, s. 27]. Pěstounská péče však mohla být i na přechodnou dobu, pokud charakter dlouhodobosti péče nebyl naplněn,

např. biologičtí rodiče se o dítě mohli začít znovu starat, a tak byla pěstounská péče přerušena i po krátké době [Vránová 2011, s. 28]. V roce 2000 byla v České republice zrušena podmínka dlouhodobosti pěstounské péče, od tohoto roku byla povolena i pěstounská péče na krátkou (přechodnou) dobu, přestože v zákoně nebyl ukotven vlastní institut pěstounské péče na přechodnou dobu [Vránová 2011, s. 31].

6.1 Historie přechodné péče v České republice

Pěstounská péče na přechodnou dobu byla v zákoně upravena od roku 2006 Předpisem č. 134/2006 Sb. V praxi však tato forma náhradní rodinné péče, po svém vzniku, nebyla využívána, z důvodu počátečních obav a nedostatku financí. Dalšími důvody nevyužití pěstounské péče na přechodnou dobu byla nevědomost aktérů, kterých se týká institut PPPD, jako jsou sociální pracovníci, odborníci na danou oblast, či soudci [Nožířová 2012, s. 19]. V počátcích vzniku PPPD zaznívaly argumenty, které se negativně stavěly k institutu PPPD. Argumentem k negativnímu postoji bylo tvrzení, že každá pěstounská péče je na přechodnou dobu, a proto není potřeba vytvářet samostatný institut. Tento argument je částečně pravdivý, nepokrývá však celou oblast potřeby dětí, které by v případě nefunkčnosti institutu PPPD musely být umístěny do ústavní péče. Jedná se např. o rodiny s dětmi, ve kterých jsou rodiče ve výkonu trestu odnětí svobody apod., a dítě je krátkodobě bez své biologické rodiny. Jelikož by pro dítě bylo frustrující a stresující, pokud by bylo umístěno do ústavní péče, do tak odlišného typu péče od domácího prostředí, institut pěstounské péče na přechodnou dobu je výrazně lepším řešením [Nožířová 2012, s. 19]. Na počátcích vzniku PPPD však nebylo dostatek krátkodobých pěstounů, z důvodu nevědomosti jak odborníků, tak i z důvodu nevědomosti široké veřejnosti. Informace o PPPD nebyla známa ve velké míře ani odborníkům, tím pádem se nedostala ani k veřejnosti, a proto ani k potenciálním krátkodobým pěstounům [Nožířová 2012, s. 19].

Jeden z průlomů funkčnosti pěstounské péče na přechodnou dobu nastal v roce 2009. V tomto roce byl spuštěn projekt s názvem Narodit se do rodiny, který byl řízen manželi Alžbětou a Vratislavem Hláskovými [Nožířová 2012, s. 19]. *„Cílem projektu je zajistit co nejdříve po narození dětem, o něž se jejich biologičtí rodiče nemohou či nechťejí starat, právo vyrůstat v rodinném prostředí a tím co nejvíce minimalizovat dopad veškerých zatěžujících faktorů svázaných s náročným průběhem prenatálního vývoje a eliminovat negativní vlivy neoddiskutovatelně spojené s pobytem v ústavním*

zařízení“ [Pěstounská péče na přechodnou dobu, a]. Hlavními záměry projektu Narodit se do rodiny je, aby narozené dítě bylo v rodině, byť ne své biologické; aby po narození nemuselo být umístěné v ústavní péči, dokud se nevyřeší poměry v biologické rodině; aby dítě nemuselo být umístěné v ústavní péči, dokud nevznikne doba vhodná k osvojení dítěte apod. [Pěstounská péče na přechodnou dobu, a].

6.2 Historie přechodné péče na Slovensku

Profesionální náhradní rodinná výchova byla na Slovensku ustanovena již v roce 1993. Zákon č. 279/1993 Z. z., o školských zariadeniach v § 18 vymezoval profesionální náhradní výchovu takto:

„(1) Poslaním profesionálnej náhradnej výchovy v rodine je poskytnúť prechodnú alebo dlhodobú starostlivosť dieťaťu zo zariadenia náhradnej výchovy, prípadne iného špeciálneho výchovného zariadenia.

(2) V rodine, ktorá profesionálne vykonáva náhradnú výchovu, môžu byť najviac tri deti. Výnimku tvorí iba väčšia súrodenecká skupina.

(3) Osoba profesionálne vykonávajúca náhradnú výchovu v rodine je pracovníkom zariadenia náhradnej výchovy, prípadne iného špeciálneho výchovného zariadenia“ [Zákon č. 279/1993 Z. z. § 18 odst. 1, 2, 3].

Tvůrci této právní úpravy měli za cíl přiblížit náhradní rodinnou výchovu co nejvíce rodinnému modelu, protože model dětských domovů není pro výchovu dětí příliš vhodný a ve světě je dávno překonaný. Dalším cílem bylo zpružnění přechodu dětí z ústavní péče do rodin (formou mimosoudního umístění dětí), tzn. pro umístění dětí do péče profesionálními rodičům, jakožto zaměstnancům dětských domovů, není zapotřebí soudního rozhodnutí. Posledním cílem tvůrců bylo zefektivnění péče o dítě s nařízenou ústavní výchovou, při zachování poměru dětí a zaměstnanců [Matej 2000, s. 21].

Zákon č. 279/1993 Z. z. již v současnosti neplatí, roku 2008 byl nahrazen Zákonem č. 245/2008 Z. z., o výchove a vzdelávaní.

Ačkoliv se profesionální výchova na Slovensku uzákonila již v roce 1993, využívat se začala až více než po dvou letech, koncem roku 1995 a v průběhu

roku 1996. „Průkopníkem“ se stal dětský domov v Istebné, kde v rámci dětského domova vznikly tři profesionální rodiny. V dalších letech vznikaly při dětských domovech po celé zemi další profesionální rodiny, max. ale jedna až dvě při jednom zařízení, tzn. dětském domově. Projekt profesionálních rodin se setkal s podporou organizací UNICEF a Evropskou unií v rámci programu PHARE - Decentralizácia sociálnych služieb prostredníctvom MPSVR SR [Matej 2000, s. 21].

Iniciátorkou legislativních změn v oblasti náhradní rodinné výchovy byla Ruth Erdélyová [Erdélyová v Nebyť sám 2006, s. 6], která se zasloužila o prosazení a uzákonění profesionálních rodin. Cílem Erdélyové bylo co nejvíce dětí z ústavní péče přesunout do rodin, kde se mohou vypořádávat s každodenními situacemi, které jim ústavní výchova neumožní. Problémem bylo, že v dětských domovech děti nemohly zažít rodinný život a rodinné prostředí, děti nepoznaly, jak funguje rodina, a v jejich následném dospělém životě se neuměly vypořádat se základními prvky rodinného života, mnohdy se proto stávalo, že i jejich děti končily v dětských domovech. Erdélyová hledala alternativu rodinného života, který by zapadal do slovenské mentality, a tak se zrodil návrh PR. Návrh PR se však ve fázi mezirezortního připomínkového návrhu setkal s odporem a nedostal se přes legislativní radu. Hlavními prvky nesouhlasu byla ekonomická stránka návrhu (těžko vyčíslitelná efektivnost) a problém ochrany dětí před citovou deprivací. Hlavním argumentem v problému citové deprivace bylo, že dítě se v profesionální rodině citově „upne“ na „rodiče“ a při odchodu dítěte z rodiny se vazby přetrhají a dítě bude více citově zraněné, než bylo. Po dvou letech diskuzí byl návrh profesionálních rodin přijat [Erdélyová v Nebyť sám 2006, s. 6–7].

7 Reformy péče na přechodnou dobu v České republice a na Slovensku

V České republice došlo k významným změnám týkajících se náhradní rodinné péče v období již od roku 1990 do roku 2013. Na počátku období byla náhradní rodinná péče obsažena v Zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině, který byl novelizován v letech 1998 a 2013. Od roku 2014 byl uvedený zákon nahrazen novým Občanským zákoníkem, který nabyl účinnosti 1. 1. 2014, a který zahrnuje úpravu rodinného práva včetně úpravy institutů náhradní rodinné péče [Vyskočil 2014, s. 3]. Dne 1. 1. 2013 nabyl účinnosti Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, který změnil nevyhovující právní úpravu. Došlo „*k oddělení sociálně-právní ochrany od úpravy v předpisech soukromoprávní úpravy. Přijetím zákona o sociálně-právní ochraně dětí byl rovněž zrušen zákon č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči*“ [Vyskočil 2014, s. 4–5]. Jelikož je Zákon č. 359/1999 Sb. účinný od začátku ledna 2013, jeden rok, do začátku účinnosti nového Občanského zákoníku, byl souběžný se Zákonem č. 94/1963 Sb., o rodině. Občanským zákoníkem se Zákon o rodině zrušil, Zákon č. 359/1999 Sb. však stojí mimo obě úpravy a ve vztahu k Občanskému zákoníku tvoří normu speciální, která doplňuje obecnou úpravu, která je obsažená v Občanském zákoníku [Vyskočil 2014, s. 5]. K novelizaci systému sociálně-právní ochrany dětí došlo v České republice na základě závazku Vlády České republiky na zkvalitnění systému, dle mezinárodních smluv [Rudolfová 2013, s. 13].

V oblasti náhradní rodinné péče Zákon č. 359/1999 Sb. změnil oblast zprostředkování a oblast výkonu pěstounské péče, dále se změny dotkly pěstounské péče na přechodnou dobu, převodu pěstounských dávek ze systému státní sociální kontroly a zvýšení odměn za pěstounskou péči [Vyskočil 2014, s. 5]. V instituci PPPD byla reformou zavedena zvláštní evidence pěstounů na přechodnou dobu a její specifické posuzování a přípravy. V novele byl dán důraz na přechodnost a krizovost institutu, jehož cílem je umožnit biologickým rodičům upravit si poměry a následně si vzít dítě zpět do péče [Vyskočil 2014, s. 7].

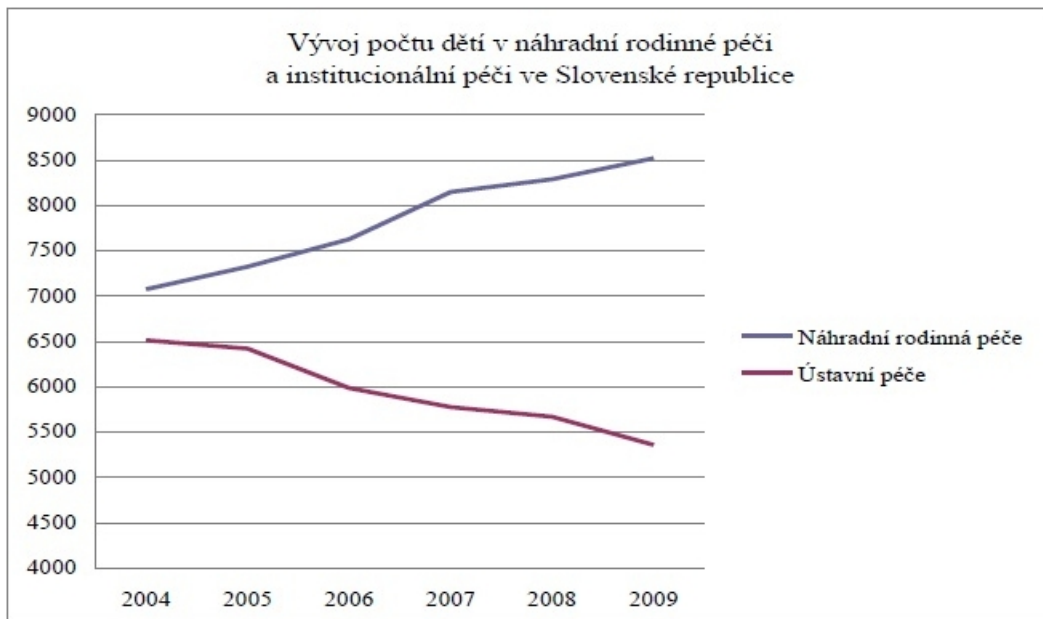
K reformě náhradní péče došlo na Slovensku v důsledku deinstitucionálních a transformačních změn, ke kterým docházelo v průběhu mnoha let od rozdělení Slovenska a České republiky. Důležitým faktorem volajícím po změně byly názory,

kteřé říkaly, že ústavní péče není vhodná pro výchovu dítěte a pro jeho správný vývoj. Důležitou roli hrály neziskové organizace, prostřednictvím kterých se odborníci na rodinnou politiku snažili o prosazení svých poznatků ve veřejné sféře a politice. V roce 1994 byl uzákoněn institut profesionálních rodin, přesto ale nedocházelo k významnějšímu zvyšování počtu dětí, které byly umístěny v profesionálních rodinách [Škoviera 2007, s. 42–45]. Důležitá změna se odehrála roku 1997, kdy na Slovensku došlo ke změně kompetencí ministerstev v rámci náhradní péče. Oblast náhradní péče o děti se do té doby dělila mezi tři rezorty, tj. Ministerstvo zdravotnictví (Ministerstvo zdravotnictva), Ministerstvo školství (Ministerstva školstva) a Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny (Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny). Do kompetence Ministerstva zdravotnictví spadaly kojenecké ústavy, do kterých mohly být umístovány děti do třech let věku. Dětské domovy pro děti od tří let do osmnácti byly řazeny pod Ministerstvo školství. Pod MPSVR SR spadaly domovy sociálních služeb, které byly určeny pro děti s tělesným a duševním postižením. V již zmíněném roce 1997 se všechny tyto instituce zařadily pod rezort MPSVR SR, s cílem zajistit jednotu v systému náhradní péče o děti [Jakubis 2011, s. 22–23].

Počátek transformace systému náhradní péče se na Slovensku váže k roku 2000, kdy byla Evropskou komisí přijata Agenda 2000, která upozorňovala na vysoký počet dětí v ústavní péči. V návaznosti na Agendu 2000 byl přijat pětiletý plán deinstitucionalizace, jehož cílem byla změna systému sociálně-právní ochrany dětí [Mikloško v Rimková 2015, s. 26]. Při transformaci bylo potřeba změnit legislativní úpravu náhradní péče, která byla nedostatečná pro splnění cílů reformy. Na základě této skutečnosti byl přijat Zákon č. 305/2005 Z. z., o sociálnoprávnej ochrane detí a mládeže a Zákon č. 26/2005 Z. z., o rodine. Tyto právní normy daly do popředí náhradní rodinnou péči před ústavní péčí a zamezily umístování dětí do dětských domovů v míře, v jaké k tomu docházelo před reformou. Pokud dítě nelze zařadit do náhradní rodinné péče, je umístěno, místo do dětského domova, do profesionální rodiny, kde se o dítě starají profesionální rodiče [Rimková 2015, s. 26].

Na základě transformace systému klesl počet dětí za dva roky po reformě v ústavní péči o 12 % a stoupl počet dětí v profesionálních rodinách o 15 % [Důvodová zpráva k Zákonu č. 401/2012, s. 72].

Graf č. 1: Vývoj počtu dětí v náhradní rodinné péči a institucionální péči na Slovensku

Zdroj: Důvodová zpráva k Zákonu č. 401/2012, s. 73

Zákon č. 305/2005 Z. z. je často lehce novelizován, novela sociálně-právní ochrany dětí byla uzákoněna i v roce 2008. Zákon č. 466/2008 Z. z., kterým se mění a doplňuje Zákon č. 305/2005 Z. z., novelizoval podmínku o využívání profesionálních rodin, dítě musí být přednostně umístěno do profesionální rodiny před samostatnou nebo specializovanou samostatnou skupinou. Dále zákon stanovil podmínky dětských domovů, které jsou povinny umístit dítě do profesionální rodiny max. do třech let věku dítěte.

8 Systém pěstounské péče na přechodnou dobu v České republice

8.1 Institut pěstounské péče na přechodnou dobu

Institut PPPD umožňuje, aby bylo dítě vychovááno právě na základě Úmluvy o právech dítěte, společně s Národní strategií o ochrany práv dětí (NSOPD. Právo na dětství). Pěstounská péče na přechodnou dobu může trvat, dle Zákona o sociálně-právní ochraně dětí, max. jeden rok. Přechodná doba v institutu PPPD je:

- „doba, po kterou rodič ze závažných důvodů nemůže dítě vychovávat (např. ze zdravotních nebo sociálních důvodů, hospitalizace apod.)
- doba, po jejímž uplynutí lze dát souhlas rodiče s osvojením
- doba do pravomocného rozhodnutí soudu o tom, že není třeba souhlasu rodiče s osvojením (§ 68 zákona o rodině v aktuálním znění)“ [Macela 2013, s. 1].

V jistém smyslu každá pěstounská péče může být přechodná. Pěstounská péče na přechodnou dobu má však svá specifika v:

- časové omezenosti,
- předávání dítěte do přechodné rodiny prostřednictvím rozhodnutí soudu,
- nezprostředkování náhradní rodinné péče před umístěním dítěte do přechodné rodiny,
- evidenci pěstounů na přechodnou dobu
- větší přípravě pěstounů na přechodnou dobu [Macela 2013, s. 1–2].

8.1.1 Druhy pěstounské péče na přechodnou dobu

Existuje několik druhů pěstounské péče na přechodnou dobu. Rozeznáváme:

- ranou pěstounskou péčí,
- akutní pěstounskou péčí na přechodnou dobu [Nožičková 2012, s. 19–21].

Raná pěstounská péče je považována za nejpřínosnější pro život dítěte. Po narození dítěte nyní dítě nejde do ústavní péče, ale rovnou do PPPD. V přechodné pěstounské rodině však dítě zůstává jen po nezbytně dlouhou dobu. Jedná se o dobu,

ve které je potřeba vyřešit všechny právní oficiální formalities přestupu dítěte do pěstounské rodiny, která je dlouhodobá, či do osvojitelské rodiny. Raná pěstounská péče je velmi důležitá v počátečním životě dítěte, v momentu, kdy dítě začíná vnímat a začíná tvořit vazby. Po několika měsících (zpravidla po dvou) dítě sice bude muset přerušit vazby, které navázalo s přechodnou rodinou, je však lepší tyto nové vazby přerušit, než vazby vůbec nemít, jak by k tomu mohlo dojít v ústavní péči [Nožířová 2012, s. 20].

Dalším typem PPPD je akutní pěstounská péče na přechodnou dobu. Jedná se o typ péče, jehož příčina je naléhavá a neodkladná. Příkladem může být náhlá operace rodiče (nebo opatrovníka), která je spojená s hospitalizací. V tomto případě se nemá kdo postarat o dítě. Dříve by dítě muselo být umístěno v ústavní péči, dnes však může být, po dobu rodičovo nepřítomnosti, umístěno v PPPD [Nožířová 2012, s. 21].

8.2 Legislativa

Pěstounská péče na přechodnou dobu je ustanovena Zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. V systému PPPD je stěžejním dokumentem novela Zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Novela reformovala systém pěstounské péče na přechodnou dobu, ale i systém pěstounské péče a jiných forem náhradní rodinné péče. Jelikož legislativa provází celou bakalářskou práci, v této kapitole se zaměřím jen na nezbytné body.

Dle novely Zákona, kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, pěstounskou péči na přechodnou dobu zajišťuje krajský úřad (krajský úřad vede evidenci osob), přičemž zajišťuje přípravu fyzických osob, které jsou vhodné pro funkci osvojitele či pěstouna, včetně pěstouna na přechodnou dobu. Do evidence osob krajského úřadu jsou řazeny osoby na základě jejich žádosti, kterou podávají u obecního úřadu s rozšířenou působností. Obecní úřad s rozšířenou působností žádost následně neprodleně postupuje krajskému úřadu [Zákon č. 359/1999 Sb. § 27a odst. 1]. Do evidence osob jsou zařazovány osoby, které mají pro výkon pěstounské péče na přechodnou dobu předpoklady, dle odborného posouzení, viz kapitola 8.3.1. V evidenci musí být uvedeny žadatelovy osobní údaje, doklady (doklad o státním občanství, opis z evidence Rejstříku trestů, zpráva o zdravotním stavu, údaje o ekonomických a sociálních poměrech, písemný souhlas s účastí na přípravě osob

k přijetí dítěte do rodiny apod.) [Zákon č. 359/1999 Sb. § 21 odst. 5 písm. b) až f) a i)], písemný souhlas krajskému úřadu provádět nezbytné úkony [Zákon č. 359/1999 Sb. § 27a odst. 3 písm. c)]. O zařazení žadatele do evidence pěstounů na přechodnou dobu rozhoduje krajský úřad, stejně tak rozhoduje o vyřazení žadatelů [Zákon č. 359/1999 Sb. § 27a odst. 5]. Krajský úřad má povinnost předat opis seznamu osob, které jsou zařazeny do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu, obecním úřadům obcí s rozšířenou působností. Opis musí být předán včetně všech potřebných údajů [Zákon č. 359/1999 Sb. § 27a odst. 6].

„Soud může na návrh orgánu sociálně-právní ochrany svěřit dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám v evidenci, a to na

- a) dobu, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat,*
- b) dobu, po jejímž uplynutí může matka dát souhlas k osvojení nebo po kterou může rodič souhlas k osvojení dítěte odvolat, nebo*
- c) dobu do nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tom, že souhlasu rodičů k osvojení není třeba“ [Zákon č. 359/1999 Sb. § 27a odst. 7].*

Soud může svěřit dítě do péče pěstounům na přechodnou dobu, kteří jsou v evidenci, pouze na návrh OSPOD. Sociální pracovník obce s rozšířenou působností podává návrh na svěřeni dítěte do PPPD k příslušnému soudu, o návrhu na vydání předběžného opatření o svěřeni dítěte do PPPD rozhoduje okresní soud [Macela 2013, s. 9].

8.3 Pěstouni na přechodnou dobu

„Na osoby poskytující pěstounskou péči na dobu určitou má být pohlíženo jako na profesionály vykonávající specifickou činnost v oblasti výchovy a péče o ohrožené děti. Očekává se, že dítěti poskytnou stabilní a láskyplné prostředí po dobu několika týdnů až měsíců, jejich péče by měla dětem pomoci začít se vyrovnávat s traumaty a ztrátami z minulosti a připravit je na přechod do trvalé péče nebo návrat do původní rodiny“ [Macela 2013, s. 2]. Pěstouni na přechodnou dobu jsou pečlivě vybíráni, protože musí na jedné straně poskytovat dítěti co nejprívětivější prostředí, na druhou stranu se ale musí umět odpoutat od dítěte, až bude potřeba ho předat do náhradní rodiny nebo vrátit zpět do jeho původní, biologické rodiny. Pěstouni na přechodnou dobu také musejí mít dobré komunikační schopnosti, jelikož po dobu pobytu dítěte

v přechodné rodině je zapotřebí komunikovat s odborníky a s rodinou, kam bude dítě po přechodné době umístěno [Macela 2013, s. 2].

8.3.1 Kritéria výběru pěstounů

Výběr „správných“ pěstounů, tzn. pěstounů, kteří budou zodpovědně odvádět svou práci, je velmi důležité, aby se traumata dětí nejen neprohlubovala, ale hlavně, aby se začala mírnit. Z toho důvodu je potřeba posoudit rodinnou situaci přechodných pěstounů, bydlení a životní zabezpečení, zdravotní stav a osobní charakteristiky a podpůrnou síť pěstounů na přechodnou dobu [Macela 2013, s. 2].

Vysoké nároky jsou kladeny jak na dlouhodobé pěstouny, tak i na pěstouny na přechodnou dobu, s tím rozdílem, že u pěstounů na přechodnou dobu se jedná pouze o krátkodobé „hlídání“ dětí, tzn. musejí mít na paměti brzký proces předání dítěte „dál“, buď zpět do biologické rodiny, či do rodiny osvojitelské. Od pěstounů je vyžadováno, aby s dítětem vytvářeli vazby, které budou velmi cenné a užitečné ve zbytku jeho života. O to těžší je však následný proces předávání dítěte do biologické nebo dlouhodobé pěstounské rodiny, když se přechodní pěstouni o dítě starali od jeho prvních dnů a mnohdy ho ze srdce milovali [Nožířová 2012, s. 20–21].

Rodinná situace je posuzována dle délky partnerského vztahu potenciálních pěstounů na přechodnou dobu (zpravidla je požadován alespoň pětiletý vztah, který je aktuálně bezkonfliktní); pokud je potenciální pěstoun samožadatelem (nemá partnera/partnerku), je předpokládáno, že je se svou rodinnou situací smířený. Dalším předpokladem je počet uplynulých rozvodů, potenciální pěstoun na přechodnou dobu by neměl být rozvedený více jak jednou, v opačném případě se zkoumají příčiny rozpadů vztahů. V tomto případě je velmi důležitý indikátor, který zkoumá schopnost udržet stabilní vztah, což je důležité pro stálé rodinné prostředí. Rodinná situace je také posuzována dle počtu dětí, které se již v rodině nacházejí, tzn. jejich věk by měl být úměrný tomu, aby byly schopny pochopit koncept pěstounské péče na přechodnou dobu, popř. by děti v rodině neměly mít výchovné problémy, chronické potíže, apod. [Macela 2013, s. 2]. Měl by být také zajištěn stabilní vztah mezi dětmi a pěstouny (ať se jedná o biologické děti či děti v pěstounské péči) a rodina by měla mít dostatečnou kapacitu věnovat se dítěti, které do rodiny přijde na přechodnou dobu (tzn. v rodině by před příchodem nového dítěte měly být max. 3 děti) [Macela 2013, s. 2–3].

Životní zabezpečení a bydlení by mělo být stálé a bez výrazných výkyvů, jako je zadlužení či exekuce. Dítěti, které přichází do rodiny, by měl být poskytnut dostatečný prostor a soukromí. Dalším požadavkem je případné opuštění zaměstnání jednoho z pěstounů, aby zde vznikl prostor na celodenní péči o dítě, které přichází do rodiny [Macela 2013, s. 3].

Dalším kritériem je zdravotní stav potenciálního přechodného pěstouna, který by měl být na úrovni, která neumožňuje přítomnost psychických poruch, členství v sektě apod. Při výběru pěstounů je potřeba zohlednit i věk uchazečů, který by měl být v rozmezí od 28 do 65 let, přičemž je potřeba přihlídnout i k intelektu, který je vyžadován při komunikaci s odborníky a rodinou, kam bude dítě umístěno. Důležité faktory jsou také zralost uchazečů, motivace, trpělivost, připravenost na předání dětí do další rodiny, schopnost uznat vlastní chybu a schopnost předávat lásku. Podstatným faktorem je také schopnost neočekávat vděk od dětí, které budou v rodině na přechodnou dobu [Macela 2013, s. 3].

Kritérium podpurné sítě znamená oporu v přátelích a příbuzných žadatelů a přechodnou pěstounskou péči, i přesto, že přátelé a příbuzní nebudou souhlasit s rozhodnutím žadatelů o přechodnou péči. Dalším kritériem je přijetí odborné pomoci v kontextu sociálních služeb potenciálním pěstounům [Macela 2013, s. 3–4].

Výčet kritérií pro výběr pěstounů na přechodnou dobu je sice specifický a přísný, vždy se ale přihlíží ke každému individu zvlášť. Pokud žadatel nevyhovuje některému z kritérií, ještě to nemusí znamenat, že se nemůže stát přechodným pěstounem [Macela 2013, s. 4].

8.3.2 Příprava pěstounů a jejich vzdělávání

V prvním kroku jsou pěstouni vyzváni krajským úřadem k psychologickému posouzení, zda jsou vhodnými uchazeči o pěstouny na přechodnou dobu. Po psychologickém posouzení přichází na řadu příprava pěstounů. Dle Zákona o sociálně-právní ochraně dětí [Zákon č. 359/1999 § 11, odst. 2] musí pěstouni na přechodnou dobu absolvovat 72 hodin příprav, přičemž je doporučováno [Pěstounská péče na přechodnou dobu, b], aby se pěstouni vzdělávali i mimo povinný základ, např. na kurzech týkajících se PPPD pořádaných obecně prospěšnou společností s názvem Dobrá rodina o.p.s. [Pěstounská péče na přechodnou dobu, c], která je akreditovaná MPSV ČR.

8.4 Dávkový systém

„Výše odměny pěstouna pro osoby v evidenci (pěstouni na přechodnou dobu) činí

- *20 000 Kč od právní moci rozhodnutí krajského úřadu o zařazení do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu, a to i v případě, že aktuálně nepečuje o žádné dítě, nebo pečuje pouze o děti v PPPD, které jsou zdravé nebo nejvýš ve stupni I závislosti na pomoci jiné fyzické osoby.*
- *24 000 Kč, je-li osobě v evidenci svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III nebo IV“ [Macela 2013, s. 11].*

Pokud je pěstounům na přechodnou dobu svěřeno do péče dítě, které v rodině nebude na přechodnou dobu, tzn. péče bude „klasická“ pěstounská, předpěstounská, nebo půjde o poručenství, pěstounům se zvedne odměna o 4 000 Kč za každé přijaté dítě. Odměna pěstouna na přechodnou dobu náleží osobě i tehdy, pokud o žádné dítě nepečuje. Osoba je v pohotovosti přijmout dítě ihned v okamžiku, kdy bude jakékoliv dítě rozhodnutím soudu potřebovat pomoc [Macela 2013, s. 1–2]. Pěstounům na přechodnou dobu je odměna pěstouna přerušena v případě, že dojde k přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu (buď rozhodnutím krajského úřadu, nebo žádostí pěstouna). Při přijetí dítěte do rodiny přechodným pěstounům nevzniká nárok na příspěvek při převzetí dítěte, přechodným pěstounům však vzniká nárok na příspěvek po dobu péče o dítě, a to příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Pokud pěstoun na přechodnou dobu pobírá dávky spojené s přechodným pěstounstvím, je možné, aby pobíral také dávky státní sociální podpory, jako je rodičovský příspěvek, přídavek na dítě, příspěvek na bydlení apod., tzn. je možný souběh výše zmíněných dávek [Macela 2013, s. 11–12].

9 Systém profesionálních rodin na Slovensku

9.1 Institut profesionální rodiny

Institut profesionální rodiny je nejbližší českému institutu PPPD, byť se v některých ohledech od sebe liší. Profesionální rodina na Slovensku nespadá pod pěstounskou péči, z právního hlediska se řadí pod ústavní výchovu, ze sociálního hlediska však můžeme profesionální rodinu zařadit do formy náhradní rodinné péče. Dle zákona č. 305/2005 Z. z. má výchova v rodině přednost před ústavní výchovou. „*Vykonávanie rozhodnutia o ústavnej starostlivosti a rozhodnutia o predbežnom opatrení v profesionálnej rodine má prednosť pred ich vykonávaním v samostatných skupinách a v špecializovaných samostatných skupinách. Ak nemožno postupovať podľa prvej vety, vykonávanie rozhodnutí súdu v profesionálnych rodinách a samostatných skupinách domovov detí má prednosť pred ich vykonávaním v samostatných skupinách centrách detí*“ [Zákon č. 305/2005 Z. z. § 52 odst. 2].

Erdélyová v návrhu zavedení profesionálních rodin vycházela ze dvou hlavních východisek [Erdélyová v Nebyť sám 2006, s. 6], a to z:

- východiska poměru zaměstnanců a dětí, tzn. kolik dětí v ústavní péči připadá na jednoho zaměstnance. Pokud si profesionální rodiny vezmou do péče např. dvě děti, znamená to ekonomickou úlevu pro dětské domovy, které nemusí řešit poměr dětí a zaměstnanců;
- východiska umožnění vyrůstat v rodině i dětem, o které jeví zájem jeho biologická rodina, a proto dítě nemůže být osvojeno (dítě není kvůli zájmu biologických rodičů právně volné). Jelikož jsou profesionální rodiny zřizovány dětskými domovy, dítě do nich může být umístěno, i pokud o něj jeví biologičtí rodiče zájem [Erdélyová v Nebyť sám 2006, s. 6–7].

Institut PR se vymezuje tím, že profesionální rodič je zaměstnancem dětského domova, o dítě se ale stará osobně a po celý den (24 hodin denně). Profesionální rodičovství je přechodné, dítě v rodině zůstává jen po určitou dobu. Péče je vykonávána v domě nebo v bytě, který může být součástí dětského domova, nebo může být ve vlastnictví profesionálního rodiče. Právní status dítěte se však nemění (mezi profesionálním rodičem a dítětem nevzniká žádný právní vztah), stále oficiálně

zůstává v péči dětského domova [Kellnerová 2009, s. 110]. „*Do profesionálních rodin by měly být umístovány zejména děti, které byly odebrány z vlastní rodiny na přechodnou dobu, děti s těžkým zdravotním postižením, s poruchami chování, drogově či jinak závislé, týrané, pohlavně zneužívané a děti, které se staly oběťmi trestného činu ohrožujícího jejich příznivý psychický, fyzický a sociální vývoj*“ [Kellnerová 2009, s. 110]. V zákoně není vymezena doba, po kterou dítě může zůstat v profesionální rodině.

9.2 Legislativa

Profesionální rodiny jsou zakotveny v Zákoně č. 305/2005 Z. z., o sociálněprávní ochraně dětí a o sociální kuratele.

Dle § 53 odst. 2 je povinností dětského domova vytvořit takové podmínky, aby dítě, které je přijaté do dětského domova, bylo nejpozději do čtyř týdnů po přijetí zařazeno do profesionální rodiny (toto opatření neplatí pro děti, u nichž jejich zdravotní stav nedovoluje přesun do profesionální rodiny). Třetí odstavce § 53 zmiňuje, že při přemístování dítěte z dětského domova do PR je dětský domov povinen zprostředkovat seznámení dítěte s profesionálním rodičem. V Zákoně č. 305/2005 Z. z. jsou také popsány podmínky pro profesionální rodiče, příkladem může být příprava, vzdělávání či podmínky pro ubytování, viz kapitola 9.3.

Pokud je dítě umístěno do profesionální rodiny, jsou brány v potaz sourozenecké vztahy dětí a rodičovské vazby [Zákon č. 305/2005 Z. z., § 54, odst. 5].

9.3 Profesionální rodiče

Zájemce o profesionální rodičovství se může o zaměstnání ucházet ve státním dětském domově, v nestátním (soukromém) dětském domově či v krizovém středisku. V případě vykonávání péče u profesionálního rodiče v jeho vlastním domě či bytě, je vhodné, aby bydliště profesionálního rodiče bylo co nejbližší dětskému domovu či krizovému středisku. Pokud má potenciální profesionální rodič zájem o vykonávání zaměstnání profesionálního rodiče, musí mít dětský domov či krizové středisko volné místo. V případě zaměstnávání profesionálních rodičů platí stejné pravidlo, jako v běžných případech zaměstnávání, tzn. zaměstnavatel vybere z řady zájemců o profesionální rodičovství toho nejvhodnějšího kandidáta pro výkon práce. Pracovní poměr mezi

profesionálním rodičem a dětským domovem či krizovým střediskem se uzavírá dle Zákoníku práce. Profesionální rodiny slouží k zabezpečení individuální péče u dětí, které mají nařízenou ústavní péči. V tomto případě se nejedná o formu náhradní rodinné péče, jako je např. pěstounská péče, u které mezi pěstounem a dítětem vzniká právní vztah [Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, c].

V rámci profesionálního rodičovství jde o velmi zodpovědnou a náročnou práci. Profesionální rodiny musí mít na paměti, že dítě je v profesionální rodině pouze na přechodnou dobu, po které dítě rodinu opustí a vrátí se do své původní (biologické) rodiny, či bude umístěno do náhradní rodiny (náhradní osobní péče, pěstounské péče či osvojení) [Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, c].

V profesionálních rodinách mohou péči o dítě vykonávat buď manželé, kdy jsou oba zaměstnanci dětského domova, nebo fyzická osoba, která je taktéž zaměstnancem dětského domova. Pokud péči o dítě vykonávají manželé, z nichž je ale pouze jeden zaměstnancem dětského domova, na druhého manžela se vztahuje podmínka bezúhonnosti (podmínka bezúhonnosti platí v době při ověřování způsobilosti osoby pro náhradní rodinnou péči). Pokud péči o dítě vykonávají manželé, z nichž jeden je zaměstnancem dětského domova, v rodině může být vychováváno jedno dítě, max. počet vychovávaných dětí v rodině je tři. Pokud ale profesionální rodičovství vykonávají manželé, kteří jsou oba zaměstnanci dětského domova, v rodině mohou být vychovávány min. dvě děti a max. šest dětí.

9.3.1 Kritéria výběru profesionálních rodičů

Kritérií pro výběr zájemců o profesionální rodičovství je několik. Jelikož je profesionální rodič zaměstnancem dětského domova, je to právě dětský domov, který má v rozhodování o výkonu povolání profesionálního rodiče velký podíl. Je důležité a zároveň velmi náročné, aby byl vybrán vhodný profesionální rodič pro vhodné dítě, které bude umístěno do profesionální rodiny, a naopak. U uchazeče na profesionálního rodiče je posuzováno rodinné zázemí a členové jeho rodiny (pokud má kandidát na profesionálního rodiče partnera, děti, je na místě jejich posouzení, popř. jejich věk a počet). Důležitým kritériem výběru profesionálního rodiče jsou také bytové podmínky, počet a uspořádání pokojů v bytě či domě a prostorové podmínky pro dítě. U uchazeče se zkoumají výchovné dovednosti a dosavadní zkušenosti. Opačným pólem

kritérií výběru je také výběr dětí pro konkrétní rodinu, kde se posuzuje jeho věk, zdravotní stav, osobnost a specifické potřeby [Mosty k rodině 2011, s. 14].

Všechna kritéria jsou posuzována odborným týmem organizační části dětského domova, který je tvořen ředitelem dětského domova, sociálním pracovníkem a psychologem, který je součástí dětského domova [Mosty k rodině 2011, s. 14]. Dle Zákona č. 305/2005 Z. z. § 53, odst. 11, písm. c, je součástí písemného zhodnocení uchazeče o profesionální rodičovství zhodnocení zájmu uchazeče, uvedení motivace pro výkon práce a uvedení závěru, jestli uchazeč absolvoval, či neabsolvoval přípravu na vykonávání náhradní péče.

9.3.2 Příprava profesionálních rodin a jejich vzdělávání

Profesionální rodič musí mít kvalifikaci, která je vhodná pro výkon profesionálního rodičovství (viz § 53 odst. 9 Zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálněprávní ochraně dětí). Zákon č. 305/2005 Z. z. uvádí, že zájemce o profesionálního rodiče musí absolvovat přípravu na výkon profesionálního rodičovství v rozsahu 60 hodin. Výjimku stanovuje Vyhláška č. 437/2009 Z. z., která umožňuje za konkrétních podmínek rozsah přípravy snížit na 40 hodin, pokud zájemce o profesionální rodičovství splní osobní kvalifikační předpoklad. Pokud zájemce o profesionální rodičovství nesplní požadovaný rozsah přípravy, nemůže se stát profesionálním rodičem.

Rozsah přípravy 60 hodin, dle Zákona 305/2005 Z. z. § 53 odst. 9, musí splnit:

- zájemce, který splní kvalifikační předpoklad úplného středoškolského vzdělání.

Rozsah přípravy 40 hodin musí splnit:

- zájemce, který splní kvalifikační předpoklady úplného středoškolského vzdělání a osobní kvalifikační předpoklad podle osobního předpisu dle Vyhlášky č. 437/2009 Z. z.

Pokud profesionální rodiče chtějí pečovat o dítě, které vyžaduje zvýšenou péči na základě odborné diagnózy nebo se jedná o dítě drogově či jinak závislé, musí mít, dle Zákona č. 305/2005 Z. z., vysokoškolské vzdělání druhého stupně a musí splnit osobní kvalifikační předpoklad dle Vyhlášky č. 437/2009 Z. z. a absolvovat přípravu na vykonávání náhradní péče v rozsahu nejméně 40 hodin.

Příprava profesionálních rodin na výkon práce spočívá zejména v:

- a) „v poskytnutí základných informácií
1. náhradnej rodinnej starostlivosti,
 2. psychickom vývine, fyzickom vývine a sociálnom vývine dieťaťa a potrebách dieťaťa,
 3. právach dieťaťa v ústavnej starostlivosti,
- b) v nácviku praktických zručností vo výchovnej práci s deťmi a mladými dospelými“ [Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, c].

Zájemce o profesionální rodičovství může vykonat zákonem danou přípravu na jakémkoliv úřadě práce, sociálních věcí a rodiny nebo u akreditovaného subjektu, který se zabývá vykonáváním přípravy na profesionální rodičovství. Příklady akreditovaných subjektů jsou společnosti Návrat, o. z., Spoločnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar či Miesto pod slnkom, n. o. [Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, c].

9.4 Dávkový systém

Jelikož jsou profesionální rodiče zaměstnanci dětských domovů či krizových středisek, tyto instituce poskytují profesionálním rodičům finanční prostředky, které jsou vypláceny měsíčně. Finanční prostředky jsou určeny na úhradu výdajů na stravování, ošacení a zabezpečení služeb a věcí, které dítě potřebuje. Výše finanční odměny se liší dle věku dítěte [Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, c]. Dle Zákona č. 305/2005 § 52, odst. 1, písm. a, je „suma poskytnutá dětským domovem na úhradu výdavkov na dieťa alebo mladého dospelého v profesionálnej rodine je podľa veku dieťaťa najviac vo výške trojnásobku sumy životného minima“. Zákon č. 601/2003 Z. z., o životnom minime říká, že suma životního minima je 90,42 eura měsíčně, pokud jde o zaopatřené neplnoleté dítě či nezaopatřené dítě (viz Zákon č. 600/2003 Z. z., odst. 3). Maximální výše poskytnutá dětským domovům na vyplácení profesionálních rodičů na jedno dítě činí 271,26 eura.

10 Komparace systémů péče na přechodnou dobu

Největší rozdíl v institutech je jejich umístění v systému náhradní péče. Pěstounská péče na přechodnou dobu spadá pod pěstounskou péči v systému náhradní rodinné péče, na druhou stranu profesionální rodiny jsou organizačně umístěny pod dětskými domovy, které jsou součástí ústavní péče. Odlišná je i soudní cesta při zprostředkovávání PPPD, kdy v českém systému soud může svěřit dítě do PPPD pěstounům na návrh OSPOD. Návrh podává sociální pracovník k příslušnému soudu, okresní soud rozhoduje o návrhu na vydání předběžného opatření do svěřeni PPPD. Na Slovensku soudní zprostředkovávání není, jelikož jsou profesionální rodiče zaměstnanci dětských domovů. Níže uvádím tabulku odlišností a podobností systémů na přechodnou dobu.

Tabulka č. 2: Komparace systémů péče na přechodnou dobu

	Česká republika	Slovensko
Název institutu	Pěstounská péče na přechodnou dobu	Profesionální rodiny
Význam	Vyrůstání v rodinném prostředí, ve kterém se dítě učí vytvářet vazby; dítě vychovávané v rodinném prostředí netrpí deprivacími projevy a jejich psychomotorický rozvoj je na vysoké úrovni	Naplnění individuálních potřeb dítěte skrz celodenní péči o dítě profesionálními rodiči; model rodinné výchovy, ve kterém dítě vyrůstá v rodinném prostředí, kde se učí budovat rodinné vztahy
Zákony	Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník a Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí	Zákon č. 36/2005 Z. z., o rodině a Zákon č. 305/2005 Z. z., o sociálněprávní ochraně dětí
Aktéři vykonávající péči	Pěstouni na přechodnou dobu	Profesionální rodiče (zaměstnanci dětských domovů)

Kritéria výběru aktérů vykonávající péči	Posuzována rodinná situace (rodinný vztah žadatelů, potenciální rozvody žadatele, počet dětí v rodině), životní zabezpečení a bydlení (stálé bydlení, absence dluhů), zdravotní stav žadatele (absence psychických poruch, věk, zralost, trpělivost)	Posuzováno rodinné zázemí a členové rodiny (partner, počet dětí, věk), bytové podmínky (prostorové podmínky pro dítě), výchovné dovednosti, zkušenosti
Vzdělávání aktérů vykonávající péči	Psychologické posouzení, následně příprava dle Zákona 359/1999 § 11, odst. 2 - absolvování nejméně 72 hodin příprav (u subjektů akreditovaných MPSV)	Absolvování přípravy v rozsahu 60 hodin (výjimka 40 hodin u zájemce, který splní kvalifikační předpoklad), středoškolské vzdělání (u subjektů akreditovaných MPSVR)
Doba trvání institutu	Max. 1 rok	Není specifikováno
Dávky	20 000 Kč od právní moci rozhodnutí krajského úřadu o zařazení žadatele do evidence osob; 24 000 Kč, pokud je dítě svěřené do PPPD závislé ve stupni II, III nebo IV na jiné fyzické osobě	Dle rozhodnutí dětského domova; stát poskytuje dětským domovům maximálně trojnásobek sumy životního minima, podle věku dítěte, tzn. maximální příspěvek od státu, který může být poskytnut, je 271,26 eura měsíčně

Zdroj: autorka

Instituty přechodné péče v České republice a na Slovensku se dají považovat za velice podobné. Liší se v názvu, kdy se každý institut jmenuje jinak, v České republice

je to pěstounská péče na přechodnou dobu, na Slovensku se institutu říká profesionální rodiny. Význam obou institutů je velice podobný, v obou institutech jde převážně o to, aby dítě, které je v situaci, která mu neumožňuje vyrůstat ve své biologické rodině, nemuselo být umístěno do ústavní péče, ale aby mohlo, na přechodnou dobu, vyrůstat v rodině. Oba instituty chtějí, aby dítě vyrůstalo v rodinném prostředí, kde dochází k naplnění individuálních potřeb prostřednictvím celodenní péče pěstounů či profesionálních rodičů. Dítě se v rodinném prostředí učí budovat vazby a jeho psychomotorický rozvoj je na lepší úrovni, než u dětí, které jsou vychovávány v ústavní péči.

Aktéři vykonávající péči na přechodnou dobu se v České republice jmenují pěstouni na přechodnou dobu, na Slovensku jsou označováni jako profesionální rodiče. V České republice se v rámci kritérií výběru pěstounů posuzuje rodinná situace, životní zabezpečení a bydlení a zdravotní stav. Na Slovensku jsou kritéria podobná, posuzuje se rodinné zázemí včetně členů rodiny, bytové podmínky, výchovné dovednosti a zkušenosti. Vzdělání aktérů, kteří chtějí vykonávat péči na přechodnou dobu, v České republice počíná psychologickým posouzením žadatele a následuje povinná příprava dle Zákona č. 359/1999 Sb., tzn. absolvování nejméně 72 hodin příprav u subjektů akreditovaných Ministerstvem práce a sociálních věcí. Na Slovensku se počet hodin příprav liší, slovenští žadatelé o profesionální rodičovství musí absolvovat přípravu v rozsahu 60 hodin, výjimkou je příprava 40 hodin u žadatele, který splní kvalifikační předpoklad. Na Slovensku, stejně jako v České republice, musí žadatelé absolvovat přípravu u subjektů akreditovaných Ministerstvem práce, sociálních věcí a rodiny.

Instituty se liší omezením v délce trvání institutu, v České republice je pěstounská péče na přechodnou dobu omezena jedním rokem trvání, na Slovensku institut není časově omezen, předpokládá se však rychlé vyřešení situace. V České republice mají pěstouni na přechodnou dobu nárok na dávku ve výši 20 000 Kč měsíčně, od právního rozhodnutí krajského úřadu o zařazení žadatele do evidence osob, v případě závislého dítěte na pomoci ostatních ve stupních II, III a IV činí dávka 24 000 Kč měsíčně. Na Slovensku jsou profesionální rodiče vypláceni dětským domovem, pod kterým je institut profesionální rodiny umístěn, tzn. dle rozhodnutí dětského domova. Stát poskytuje dětským domovům příspěvek, který činí maximálně trojnásobek životního minima. Výše příspěvku poskytnutá dětským domovům na vyplácení

profesionálních rodičů činí maximálně 271,26 eura. Při kurzu eura 25 Kč, činí příspěvek státu dětským domovům cca 6 775 Kč.

11 Faktory ovlivňující systémy péče na přechodnou dobu

V kapitole zabývající se faktory, které ovlivňují podobnosti a odlišnosti péče na přechodnou dobu v České republice a na Slovensku, se zaměřím na důvody vzniku odlišností a podobností. Vycházet budu z důvodových zpráv k zákonům, které daly vzniknout institutům pěstounské péče na přechodnou dobu a profesionálním rodinám, a k zákonům, které systémy pozměnily, tzn. k novelám zákonů. Dále se zaměřím na záznamy parlamentních debat.

Odlišnosti a podobnosti v konkrétních charakteristikách v systémech péče na přechodnou dobu jsou následkem nastavení institucionálních prostředí dané politiky. Po rozdělení Československa roku 1993 se každá země ubrala vlastním směrem v oblasti náhradní rodinné péče, přesto, že se vstupem do Evropské unie byly země regulovány podobnými opatřeními. Význam obou institutů je velice podobný. Úmluva o právech dítěte a Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod jsou dokumenty, které významově podporují instituty přechodné péče, protože ochrana dětí je velice důležitá. I další mezinárodní organizace jako je Evropská unie či OSN mají za cíl přesunout náhradní péči z ústavní výchovy do rodin. Příkladem můžou být orgány organizací Evropský soud pro lidská práva či Výbor OSN pro lidská práva. Jelikož jsou Česká republika i Slovensko součástí těchto organizací, musí dodržovat podmínky, které byly organizacemi stanoveny.

V České republice se důvodová zpráva k zákonu č. 401/2012 Sb., tzn. k novele Zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí řídí dle obecných zásah RIA, neboli „Regulatory Impact Assessment“, v překladu „Hodnocení dopadů regulace“. Systém RIA *„zahrnuje soustavu analytických metod směřujících k systematickému hodnocení očekávaných dopadů navrhovaných politik a právních předpisů, kterými jsou implementovány“* [Vláda ČR]. Novela zákona byla předložena jako součást komplexní reformy, jejímž cílem bylo zkvalitnit náhradní systém péče o ohrožené děti, který vycházel z programového prohlášení vlády ČR. Novela zákona reagovala na různá prohlášení, mezi které patří Úmluva o právech dítěte či Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. V březnu 2003 Výbor OSN pro lidská práva přijal připomínky, ve kterých na základě prozkoumání zprávy o naplňování Úmluvy o právech dítěte přijal několik doporučení, ze kterých by Česká republika měla vycházet při změně systému ochrany práv dětí. Po vyhodnocení změn v červnu 2011 výbor konstatoval, že mnoho

připomínek nebylo řešeno, nebo bylo řešeno jen okrajově. Následovala opětovná výzva, aby Česká republika vytvořila komplexní hodnocení situace, pokud je dítě v nouzi, dále strategii, která by vedla ke snížení počtu dětí v ústavní péči a zajištění umístění dětí do ústavní péče až jako poslední možnost. Další faktory vzniku nové sociálně-právní ochrany dětí byly zapříčiněny Evropským soudem pro lidská práva, který konstatoval, že Česká republika se dopustila porušení práva na ochranu rodinného života. Následkem porušení práv bylo v několika případech odebrání dětí z péče rodičů do ústavní péče. Vláda ČR přijala soubor opatření k rozsudkům Evropského soudu pro lidská práva, jehož součástí byla i novelizace zákona o sociálně-právní ochraně dětí [Důvodová zpráva k Zákonu č. 401/2012, s. 54–56].

Novela zákona byla formována také na základě výzkumů, které byly provedeny s cílem zjistit nejnovější poznatky o náhradní rodinné péči a oblasti péče o ohrožené děti. Příklady výzkumů jsou Hodnocení systému péče o ohrožené děti, Analýza legislativy, řízení a financování systému péče o ohrožené děti, Analýza současného stavu v oblasti terénní činnosti orgánů sociálně-právní ochrany dětí a stanovení optimálních podmínek výkonu sociálně-právní ochrany dětí ve vazbě na počet klientů. V úvahu byly vzaty také zákony, týkající se sociálně-právní ochrany dětí, jiných evropských zemí [Důvodová zpráva k Zákonu č. 401/2012, s. 54–56]. Česká republika si při transformaci systému vzala příklad z některých evropských zemí, jako je Rakousko, Německo, Polsko, ale i Slovensko, ve kterém proběhla reforma dříve než v České republice [Důvodová zpráva k Zákonu č. 401/2012, s. 56].

Důvodové zprávy na Slovensku mají jiný charakter, než v České republice. Ve slovenských důvodových zprávách se nedozvídáme mnoho o okolnostech vzniku nového zákona, nalézáme zde jen návrhy na změny bodů zákona. K Zákonu č. 466/2008 Z. z., který měnil Zákon č. 305/2005 Z. z., byla přiložena důvodová zpráva, kde specifikovala jako hlavní příčinu novely souvisejících zákonů návrh změny některých ustanovení zákona, dále změnu taxativně uvedených sum v současné vyhlášce, a připomenutí praktických zkušeností a aplikací předchozí vyhlášky. Návrh vyhlášky prosazoval zvýšit počet profesionálních rodin na úkor institucionální výchovy a měl za cíl zlepšit podmínky dětí, které nemůžou vyrůstat ve vlastní rodině [Důvodová zpráva k Zákonu č. 466/2008].

Slovensko se zapojilo do procesu zvyšování kvality života dětí, na základě celosvětového trendu transformace sociálně-právní ochrany dětí. Celosvětově je dáván důraz, místo na ústavní výchovu, na individuální výchovu, nejlépe v rodinách, kde dochází k naplňování potřeb dítěte lépe, než v ústavní výchově. Problematika náhradní péče je velmi aktuální, z důvodu spojení se změnami, které probíhají v současné (nejenom slovenské) společnosti. Jedná se o růst rozvodovosti, násilí páchané na dětech, zvyšující se sociální nerovnosti, růst nezaměstnanosti apod. Tyto sociální jevy vedly ke skutečnosti, že se oblasti náhradní péče začala věnovat zvýšená pozornost. Jedním z faktorů změn nejen v oblasti náhradní péče byla strategie Evropské unie Evropa 2020, která stanovila několik cílů v oblasti sociální inkluze pro znevýhodněné občany (mezi které patří i opuštěné děti) [Rimková 2015, s. 2]. Členské státy si přizpůsobují strategie dle nastaveného institucionálního prostředí. Výzkumy ukázaly [Bowlby, Brown v Rimková 2015, s. 3], že ústavní výchova není vhodná pro správný psychický vývoj dítěte. Ústavní výchova sice poskytuje dítěti fyzické statky, jako je jídlo, ošacení apod., nedává však důraz na pocity domova a bezpečí [Rimková 2015, s. 3].

Na 33. schůzi Poslanecké sněmovny ČR dne 2. února 2012 se projednával Vládní návrh zákona, kterým se mění Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Debata byla ve fázi prvního čtení. Úvodní řeč si vzal tehdejší ministr práce a sociálních věcí Jaromír Drábek. Dle jeho názoru podnětem pro změnu dosavadní právní úpravy byla opakovaná negativní hodnocení ČR při naplňování závazků plynoucích z Úmluvy o právech dítěte a z rozsudků Evropského soudu pro lidská práva. „*Předloženou změnu právní úpravy ochrany práv dětí je třeba také vnímat v kontextu procesu transformace systému péče o ohrožené děti, který v České republice probíhá již několik let*“ [Drábek 2012]. Dle Drábka měl být systém nastaven tak, aby byl orientován na prevenci v oblasti sociálně-právní ochrany dětí [Drábek 2012]. Poslanec Jan Čechlovský apeloval na změnu systému, který byl doposud rezortně velmi rozptýlen, neumožňoval efektivní koordinaci procesů, a tím ani efektivní vynakládání finančních prostředků. Čechlovský také zmínil potřebu deinstitucionalizovat systém, která představovala pokrok v oblasti péče o dítě [Čechovský 2012]. Poslankyně Jaroslava Wenigerová poukázala na profesionální pěstounskou péči, neboli na pěstounskou péči na přechodnou dobu. Dle Wenigerové by PPPD neměla být vyzdvihována nad ostatní formy péče, dokud pro ni nebudou vytvořeny podmínky,

i přesto, že zde existoval program Evropského sociálního fondu zaměřený na transformaci, který PPPD striktně upřednostňoval [Wenigerová 2012].

Ve středu 29. října 2008 se konala 28. schůze Národní rady Slovenské republiky, kde se projednával vládní návrh zákona, kterým se změnil a doplnil Zákon č. 305/2005 Z. z. Úvodní slovo měla ministryně práce, sociálních věcí a rodiny SR Viera Tomanová. Dle jejích slov, zákon o sociálněprávní ochraně dětí nabyl účinnosti 1. září 2005 a komplexně upravil postupy opatření v sociálně-právní ochraně dětí. Návrh změn reagoval na zjištění pravidelného sledování a vyhodnocení problémů zákona v praxi. Dalším faktorem návrhu změny bylo doporučení Výboru OSN pro práva dítěte, dále pak výsledky výzkumů realizované Střediskem pro studium rodiny, kde se zjišťovala efektivita zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro děti. Různé možnosti interpretace zákona byly jedním z důvodů, proč byl zákon pozměněn a doplněn. Dalšími důvody změn bylo také rozšíření opatření na předcházení krizových situací v rodině, zlepšení systému zprostředkování náhradní péče a detailní úpravu podmínek péče, při které má přednost umístění dítěte do profesionální rodiny [Tomanová 2008]. Dle poslankyně Jany Vaľové je cílem novely zajistit základní psychické potřeby dítěte a zajistit náhradní rodinu tak, aby v ní dítě našlo péči a bezpečí. Dalším cílem novely je předcházet vzniku problémů v oblasti ochrany dítěte. *„Na internetovej stránke Úsmev ako dar som si prečítala jednu z myšlienok. Skutočnú zmenu v starostlivosti o deti s nariadenou ústavnou starostlivosťou možno dosiahnuť len dôslednou realizáciou platných právnych noriem s kombináciou s tvorivým a iniciatívnym prístupom, ktorý vedie k základnému cieľu zabezpečenia rodinného prostredia, ktoré je nevyhnutné pre zdravý vývoj dieťaťa“* [Vaľová 2008].

Možným faktorem odlišnosti systému PPPD v České republice by mohla být opožděná implementace reformy na základě značné fragmentace postojů aktérů, kteří se podíleli na transformaci systému sociálně-právní ochrany dětí. Stejným cílem všech aktérů bylo blaho dítěte, názory se však lišily ve způsobu, jakým mělo k implementaci dojít. Neshody se ukazovaly již na obecné úrovni směřování systému, tak i v konkrétních částech systému, jako je profesionalizace pěstounských rodin [Rudolfová 2013, s. 96–97].

Při expertním šetření s Miloslavem Macelou, bývalým ředitelem odboru rodiny a ochrany práv dětí MPSV ČR, mi bylo zodpovězeno na otázku „Jaké byly faktory

vzniku institutu pěstounské péče na přechodnou dobu, popř. jaké okolnosti vedly ke vzniku a co vedlo k jeho ukotvení pod systém pěstounské péče?“. Ukázalo se, že v systému náhradní rodinné péče chybí forma péče, která by byla okamžitá a krátkodobá – tj. do doby, než se bude dítě moci vrátit do své biologické rodiny nebo do profesionální rodiny. Faktorem vzniku nové formy péče byla rovněž nutnost řešit finanční zajištění pěstounů v situaci, kdy nepečovali o dítě [Macela – expertní šetření].

„Šlo o určitý odklon od koncepce, která byla dědictvím zákona o pěstounské péči z roku 1973“ [Macela – expertní šetření]. „Zásadní bariérou pro rozvoj pěstounské péče na přechodnou dobu se v prvních letech ukázala otázka hmotného zabezpečení pěstounů. Zákon o státní sociální podpoře nečinil rozdíly mezi pěstouny přechodnými a ‚dlouhodobými‘. V praxi to znamenalo, že pěstoun pobíral odměnu a další pěstounské dávky pouze v případě, kdy právě pečoval o svěřené dítě. V mezidobí byl bez jakýchkoliv prostředků ze strany státu. To významně snižovalo zájem o tento typ péče a omezovalo i jeho krizovou funkci (od počátku bylo možné dítě svěřit do pěstounské péče na přechodnou dobu předběžným opatřením). Změna nastala až novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí z roku 2012“ [Macela – expertní šetření].

12 Závěr

V bakalářské práci jsem se zaměřila na systémy pěstounské/profesionální péče na přechodnou dobu v České republice a na Slovensku. Jednalo se o pěstounskou péči na přechodnou dobu v ČR a profesionální rodiny na Slovensku.

Systémy pěstounské/profesionální péče na přechodnou dobu v České republice a na Slovensku mají stejný význam, tzn. hlavním cílem obou systémů je blaho dítěte. Hlavním cílem fungování obou institutů je omezení počtu dětí v ústavní péči, naplnění potřeb dítěte prostřednictvím celodenní individuální péče, výchova dítěte v rodinném prostředí, rozvoj psychomotoriky dítěte a učení budování rodinných vztahů. Významně se však odlišuje organizační ukotvení obou systémů přechodné péče. V České republice je pěstounská péče na přechodnou dobu organizačně ukotvena pod formami náhradní rodinné péče, konkrétně pod pěstounskou péčí. Naopak na Slovensku jsou profesionální rodiny organizačně ukotveny pod dětskými domovy, které jsou součástí ústavní péče. To má za následek i odlišné postavení aktérů vykonávající péči na přechodnou dobu, zatímco pěstouni na přechodnou dobu jsou v evidenci pěstounů a PPPD je zprostředkována prostřednictvím soudu, profesionální rodiče jsou zaměstnanci dětských domovů a péče není zprostředkována soudní cestou, čímž může fungovat mnohem rychleji jako do jisté míry i krizová forma pomoci.

V České republice je systém PPPD legislativně ukotven v Zákoně č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník a Zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, který prošel novelizací a vstoupil v platnost počátkem ledna roku 2013. Transformace systému zlepšila sociálně-právní ochranu dětí a byla velmi důležitým právním dokumentem v oblasti ochrany dítěte. Na Slovensku je systém PR ukotven v Zákoně č. 36/2005 Z. z., o rodině a Zákoně č. 305/2005 Z. z., o sociálněprávní ochraně dětí, který znamenal taktéž důležitou právní normu v oblasti sociálně-právní ochrany dětí.

Faktory způsobující odlišnosti systémů jsou dány nastaveným institucionálním prostředím. Nejenom systémy péče na přechodnou dobu jsou nastaveny odlišně, odlišně nastaven je celý systém náhradní péče o dítě. Jedná se jak o ukotvení systémů v zákonech, tak i o název institutů, popř. pojmenování aktérů vykonávajících přechodnou péči. Profesionální rodiny na Slovensku jsou organizačně ukotveny pod dětskými domovy, přesto, že péče v PR je zcela individuální. Systém náhradní péče

prochází velkými transformačními změnami, které vedou k deinstitucionalizaci. Dětské domovy byly zpočátku jen dětskými domovy, následně se začaly transformovat na dětské domovy se samostatnými skupinami a nyní je trend vytváření v rámci dětských domovů profesionálních rodin. Pokud by byl systém v minulosti nastaven jinak, institut PR, ale i PPPD, by byl odlišný. Z toho plynou i vyplácené dávky, které jsou odlišné z důvodu organizačního ukotvení systémů.

Jako hlavní faktor jsem v případě reformy v obou zemích identifikovala funkčnost mezinárodních organizací a jejich orgánů, např. Evropského soudu pro lidská práva či Výboru OSN pro lidská práva, se svými připomínkami, na základě kterých by členské země měly změnit svůj systém sociálně-právní ochrany dětí k prorodinnému modelu a ústupu od výchovy v ústavní péči. Dalšími faktory odlišností s podobností je zkvalitnění náhradního systému péče o ohrožené děti, zlepšení podmínek dětí, které nemůžou vyrůstat ve vlastní rodině a prosazování individuální výchovy.

Kromě již uvedených důvodů odlišností systémů pěstounské/profesionální péče v obou zemích se mi nepodařilo pomocí zvolených metod odhalit další faktory. Pro hlubší pochopení zjištěných rozdílů by bylo nutné pozměnit zvolený výzkumný design a realizovat např. rozsáhlé expertní šetření s aktéry systémů náhradní rodinné péče v České republice nebo profesionálních rodin na Slovensku, kteří se podíleli na reformě.

Seznam literatury

BLÁHOVÁ, Štěpánka. *Pěstounská péče na přechodnou dobu: Proces předávání dítěte do biologické rodiny*. Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Pedagogická fakulta.

BREJCHOVÁ, Soňa. *Právo jako nástroj hospodářské politiky v kontextu ekonomické transformace*. Brno, 2007. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Ekonomicko-správní fakulta.

ČECHLOVSKÝ, Jan. *Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony /sněmovní tisk 564/ - první čtení*. [online]. [cit. 30. 4. 2016]. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 2012. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/033schuz/s033088.htm>.

DRÁBEK, Jaromír. *Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony /sněmovní tisk 564/ - první čtení*. [online]. [cit. 30. 4. 2016]. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 2012. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/033schuz/s033086.htm>.

GEIßLER, Hana, MOURALOVÁ, Magdalena. Komparativní přístupy při zkoumání veřejných politik. In: *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2011. 306 str. ISBN 978-80-246-1865-4.

GREENER, Ian. *State of the Art. The Potential of Path Dependence in Political Studies*. Political Studies Association, 2005. Politics. Vol. 25 (1).

HAŠKOVÁ, Hana, SAXONBERG, Steven. *The Long Path: the Institutional Roots to Post-Communist Family Policy in the Czech and Slovak Republics*. [online]. [cit. 30.10.2015]. Dostupné z: <http://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/810ca0d6-29ae-4885-b7b4-9d688555cb33.pdf>.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. 407 str. ISBN 978-80-7367-485-4.

JAKUBIS, Milan. Desať rokov zmien v oblasti ústavnej starostlivosti. 22-25 s. v: *Mosty k rodine 2011: Zborník z konferencie konanej 25. 10. 2011 v Banskej Bystrici*. Vyd 1. Editor Papšo P. Banská Bystrica: SPDDD Úsmev ako dar, 2011. 76 str. ISBN 978-80-969616-8-9. Dostupné z:

<https://www.pdf.umb.sk/app/cmsFile.php?disposition=a&ID=5502>.

KELLNEROVÁ, Eva. *Cesta dieťaťa z vlastnej do pěstounské rodiny: Náhradní rodinná péče v České republice*. Praha, 2009. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta sociálních věd.

KRONICK, Jane C. *Alternativní metodologie pro analýzu kvalitativních dat*.

Sociologický časopis, 1997. Vol. 33. [online]. [cit. 29.5.2015]. Dostupné z:

http://sreview.soc.cas.cz/uploads/d9ea8b94ec58c839306f61835d149215d1a90b3f_276057KRONI.pdf.

MACELA, Miroslav. *Informace o postupech spojených s umístováním dětí do pěstounské péče na přechodnou dobu*. [online]. [cit. 5. 3. 2016]. Praha: MPSV, 2013.

Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14851/umistovani_deti_PPPD.pdf.

MATEJ, Vladislav. *Profesionální rodič, alebo gul'atá kocka*. 1. vyd. Bratislava:

Občianske združenie Návrat, 2000. 98 str. ISBN 80-967908-1-1.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 184 str. ISBN 80-7178-304-8.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 288 str.

ISBN 80-7178-549-0.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR, ODBOR 21. *Formy náhradní rodinné péče*. Praha: MPSV ČR, 2013. [online]. [cit. 17. 5. 2016]. Dostupné z:

<http://www.mpsv.cz/cs/14501>.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Pěstounská péče na přechodnou dobu pro nejmladší děti*. [online]. [cit. 19. 4. 2016]. Praha: MPSV ČR, 2011. ISBN 978-80-7421-039-6. Dostupné z:

http://www.mpsv.cz/files/clanky/15309/PPPDpro_nejmensi_deti.pdf.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Statistická ročenka školství - výkonové ukazatele*. Praha: MŠMT ČR, 2016. [online]. [cit. 8. 5. 2016].

Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>.

Mosty k rodině. Časopis o sociálnej práci s rodinou a deťmi. Téma: Profesionálna rodina. Bratislava: Spoločnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar v spolupráci s Trnavskou univerzitou - Fakultou zdravotníctva a sociálnej práce - detašované pracovisko Inštitútu na ochranu práv dieťaťa a rodin, 2011. ISSN 1338-2713.

NÁRODNÍ STRATEGIE OCHRANY PRÁV DĚTÍ. *Právo na dětství*. [online]. [cit. 15. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/14309/NSOPD.pdf>.

Nebyť sám. Dvojmesačník o náhradnom rodičovstve. Téma: Profesionálna rodina. Bratislava: ANR, 2006. ISSN 1336-6025.

NOŽÍROVÁ, Jana. *Náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 2012. 94 str. ISBN 978-80-8613191-7.

OSN. *Úmluva o právech dítěte*. [online]. [cit. 15. 3. 2016]. New York, 1989. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-o-pravech-ditete.pdf>.

PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU, a. *Narodit se do rodiny*. [online]. [cit. 14. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.rpp.cz/inpage/narodit-se-do-rodiny/>.

PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU, b. *Příprava na PPPD*. [online]. [cit. 16. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.rpp.cz/inpage/jak-se-pripravit-na-rpp-255/>.

PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU, c. *Zkušenosti odborníků*. [online]. [cit. 16. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.rpp.cz/inpage/zkusenosti-odborniku/>.

PIERSON, Paul. *Increasing Returns, Path Dependence, and the Study of Politics*. *American Political Science Review*. Vol. 94 (2). Cambridge University Press, 2000. 251-267.

RIMKOVÁ, Katarína. *Hodnotenie procesu deinštitucionalizácie a transformácie náhradnej starostlivosti na Slovensku*. Praha, 2015. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd.

RUDOLFOVÁ, Aneta. *Systém péče o ohrožené děti a novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí v reflexi klíčových aktérů*. Praha, 2013. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd.

ŠKOVIERA, Albín. *Trendy náhradnej výchovy*. Bratislava: Petrus, 2007. 172 str. ISBN 978-80-89233-32-8.

TOMANOVÁ, Viera. *Vládný návrh zákona ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*. [online]. [cit. 30. 4. 2016]. Bratislava: Národná rada SR, 2008. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2006nr/stenprot/028schuz/s028031.htm>.

ÚSTREDIE PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY, a. *Náhradná osobná starostlivosť*. [online]. [cit. 17. 4. 2016]. Dostupné z: http://www.upsvar.sk/socialne-veci-a-rodina/socialno-pravna-ochrana-deti/nahradna-starostlivost/nahradna-osobna-starostlivost.html?page_id=1208.

ÚSTREDIE PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY, b. *Pestúnska starostlivosť*. [online]. [cit. 17. 4. 2016]. Dostupné z: http://www.upsvar.sk/socialne-veci-a-rodina/socialno-pravna-ochrana-deti/nahradna-starostlivost/pestunska-starostlivost.html?page_id=1210.

ÚSTŘEDIE PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY, e. *Počet detí v NOS, PS a poručníctve v porovnaní s počtom detí v ústavnej starostlivosti*. [online]. [cit. 8. 5. 2016]. Dostupné z: http://www.upsvar.sk/socialne-veci-a-rodina/socialno-pravna-ochrana-deti/nahradna-starostlivost/pocet-deti-v-nos-ps-a-porucnictve-v-porovnanii-s-poctom-deti-v-ustavnej-starostlivosti.html?page_id=21478.

ÚSTREDIE PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY, c. *Profesionálne rodiny*. [online]. [cit. 15. 3. 2016]. Dostupné z: http://www.upsvar.sk/socialne-veci-a-rodina/socialno-pravna-ochrana-deti/profesionalne-rodiny.html?page_id=12846.

ÚSTREDIE PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY, d. *Ústavná starostlivosť*. [online]. [cit. 17. 4. 2016]. Dostupné z: http://www.upsvar.sk/socialne-veci-a-rodina/socialno-pravna-ochrana-deti/nahradna-starostlivost/ustavna-starostlivost.html?page_id=1211.

VALOVÁ, Jana. *Vládný návrh zákona kterým sa mení a doplňa zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.* [online]. [cit. 30. 4. 2016]. Bratislava: Národná rada SR, 2008. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/eknih/2006nr/stenprot/028schuz/s028031.htm>.

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Hodnocení dopadů regulace (RIA).* [online]. [cit. 5. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/ria/uvod-87615/>.

VRÁNOVÁ, Lucie. *Sociálně-právní analýza přechodné pěstounské péče v České republice.* Praha: Středisko náhradní rodinné péče o. s., 2011. 84 str. [online]. [cit. 17. 4. 2016]. Dostupné z:

http://www.nahradnirodina.cz/files/File/soc_prav_analyza_prechodne_pestoun_pece.pdf.

VYSKOČIL, Filip. *Právní úprava náhradní rodinné péče v České republice.* Praha: Středisko náhradní rodinné péče, spolek, 2014. 29 str. [online]. [cit. 22. 4. 2016].

Dostupné z:

http://www.nahradnirodina.cz/files/File/Projekty/Pravni_uprava_nahr_pee_v_R_2014_web.pdf.

WENIGEROVÁ, Jaroslava. *Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony /sněmovní tisk 564/ - první čtení.* [online]. [cit. 30. 4. 2016]. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 2012. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/033schuz/s033087.htm>.

ZEZULOVÁ, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce.* Vyd. 1. Praha: Portál, 2012. 197 str. ISBN 978-80-262-0065-9

Legislativní dokumenty

Předpis č. 94/1963 Sb., Zákon o rodině

Předpis č. 50/1973 Sb., Zákon o pěstounské péči

Zákon č. 279/1993 Z. z., Zákon Národnej rady Slovenskej republiky o školských zariadeniach

Zákon č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálne-právnej ochrane detí, v aktuálnom znení

Zákon č. 600/2003 Z. z., Zákon o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, v aktuálnom znení

Zákon č. 601/2003 Z. z., Zákon o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v aktuálnom znení

Zákon č. 305/2005 Z. z., Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v aktuálnom znení

Zákon č. 134/2006 Sb., Zákon, ktorým sa mení zákon č. 359/1999 Sb., o sociálne-právnej ochrane detí, ve znení pozdžších predpisů, zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znení pozdžších predpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znení pozdžších predpisů, Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znení pozdžších predpisů, a zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znení pozdžších predpisů, ve znení od 1. 6. 2006

Zákon č. 245/2008 Z. z., Zákon o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v aktuálnom znení

Zákon č. 466/2008 Z. z., ktorým sa mení a doplňa zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Důvodová zpráva k Zákonu č. 466/2008 Z. z, ktorým sa mení a doplňa zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Vyhláška č. 643/2008 Z. z., Vyhláška Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, v aktuálnom znení

Vyhláška č. 437/2009 Z. z., Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky, ktorou sa ustanovujú kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné požiadavky pre jednotlivé kategórie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov, v aktuálnom znení

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v aktuálnom znení.

Předpis č. 401/2012 Sb., Zákon, kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Důvodová zpráva k Zákonu č. 401/2012 Sb., kterým se mění Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Expertní šetření

PhDr. Miloslav Macela - expertní šetření e-mailem dne 4. 4. 2016

Seznam tabulek a grafů

TABULKA Č. 1: FORMY NÁHRADNÍ PÉČE O DÍTĚ.....	6
TABULKA Č. 2: KOMPARACE SYSTÉMŮ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU	31
GRAF Č. 1: VÝVOJ POČTU DĚTÍ V NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČI A INSTITUCIONÁLNÍ PÉČI NA SLOVENSKU.....	19